

Grada Fact File

Censorship in Croatian Children's Literature 1945–1950

Written by Berislav Majhut

Translated by Nikola Novaković

Five years after the end of World War II, Branko Ćopić, in his article “Our Children's Literature”, reflects on the preceding period of Yugoslav literary production for children from 1945 to 1950. Assessing the situation in Croatia, he writes (1950: 23):

In Croatia, young writers show very little activity in the field of children's literature, even though they have a well-trodden path, especially in prose, in the works of Nazor, Ivana Brlić-Mažuranić, Mate Lovrak, Pavičić, and others. Among younger authors, only Danko Oblak shows somewhat increased activity, while older writers for children, such as Mato Lovrak, Josip Pavičić, Sonja Sever, and others, remain both the most widely read and the most active authors.

What could be the reasons for “very little activity in the field of children's literature” in Croatia between 1945 and 1950?

Apart from the obvious reasons, such as many children's writers not surviving the war or its aftermath (the Bleiburg repatriations, the Way of the Cross marches, purges and persecution after the war), or emigrating, part of the answer may lie in the fact that a significant number of children's writers and professionals in the field of children's literature (translators, editors) were expelled from public life, depriving them of the right to publish. ▶

Cenzura u hrvatskoj dječjoj književnosti 1945. – 1950.

Berislav Majhut

Pet godina nakon završetka Drugoga svjetskoga rata Branko Ćopić se u članku „Naša dječja književnost“ osvrće na proteklo razdoblje jugoslavenskoga književnoga stvaralaštva za djecu pa ocjenjujući situaciju u Hrvatskoj piše (1950: 23):

U Hrvatskoj mladi pisci pokazuju veoma malo aktivnosti na polju dječje literature, iako na toj liniji, naročito u prozi, imaju utrven put radovima Nazora, Ivane Brlić-Mažuranić, Mate Lovraka, Pavičića i drugih. Od mladih jedino nešto veću aktivnost pokazuje Danko Oblak, dok su još uvijek najviše čitani i najviše od sebe daju stariji pisci za djecu Mato Lovrak, Josip Pavičić, Sonja Sever i drugi.

Koji bi mogli biti razlozi te „veoma male aktivnosti na polju dječje literature“ u Hrvatskoj između 1945. i 1950.?

Osim onih očitih, a to su da mnogi dječji pisci nisu preživjeli rat kao niti stradanja nakon rata (Bleiburg, Križni put, čistke nakon rata) ili su emigrirali, možda dio odgovora na pitanje leži u tom što je velik broj dječjih pisaca i djelatnika na polju dječje književnosti (prevoditelji, urednici) prognan iz javnoga života te im je oduzeto pravo objavljivanja. ▶

► A memo¹ from the Society of Writers of Croatia (SWC)² dated 5 July 1945, addressed to the editorial board of the magazine *Naprijed* [Forward], lists the names of writers who “can collaborate in our press” (Appendix 1). This decision was made by the court of honour of the Society of Writers of Croatia under the presidency of Zdenko Štambuk,³ the secretary of SWC. The listed writers⁴ were those who had not compromised themselves by collaborating with the occupiers and the Nazi puppet regime in the Independent State of Croatia (Nezavisna Država Hrvatska, NDH).

The letter from the Society of Writers of Croatia (which had recently changed its name from the Society of Croatian Writers, which it had held since its founding in 1900) looks like a template in which only the titles of various addressees needed to be filled in (in this case, the editorial board of the weekly *Naprijed – glasilo Komunističke partije Hrvatske* [Forward – The Newsletter of the Communist Party of Croatia]), suggesting that the list was widely distributed. The order in which the names are listed is not arbitrary or alphabetical; rather, the Party authority dictated the order so that Vladimir Nazor, the President of the Anti-Fascist Council for the National Liberation of Croatia (ACNLC) at that time, was the first mentioned, followed by powerful Party figures and then everyone else (including Miroslav Krleža).

Of the Croatian writers who managed to survive the war and had not emigrated, meaning those who physically remained in Yugoslavia and Croatia, publication was allowed for 78 of them.

Nineteen of them had at least some connection with children’s literature. However, to determine how many children’s writers could be counted on in that initial period of creating an entirely new socialist children’s literature liberated from the burden of the bourgeois past, it is necessary to search the list for all those who already had some

¹ Tatjana Šarić has drawn attention to this document (2010: 398–399).

² Luka Perković was president of the SWC from 1945 to 1948.

³ Zdenko Štambuk (1912–1976), a major in the Department for National Protection (Stipčević 2008: 521), was appointed as director of the Publishing Institute of Croatia (PIC) after the war. The Publishing Institute of Croatia was established in 1945 after the dissolution of the Croatian Publishing Bibliographic Institute (CPBI). The CPBI was founded in 1941 and under the leadership of Mate Ujević its main task was to publish the *Croatian Encyclopaedia*. With the Communists coming to power, the recently published fifth volume of the *Encyclopaedia* was destroyed, and the project was halted. Negotiations with Mate Ujević regarding the continuation of work on the sixth volume began in 1950. However, of course, there was no actual continuation of work on the *Croatian Encyclopaedia*. Instead, the encyclopaedic department was separated from the PIC, and the Lexicographic Institute of the Federal People’s Republic of Yugoslavia (FPRY) was established. See Appendices 2 and 3.

⁴ “To fill its ranks, the SWC admitted 69 members and seven candidates without strict criteria (before the war, the SWC had 137 members and candidates). The Society’s secretary, Zdenko Štambuk, reported that among them, 12 to 15 were older individuals from whom significant contributions were not expected, around 45 were employed in various services, only two or three were engaged in literature as a profession, and 10 to 20 younger members could be involved in literary tasks to meet new needs” (Šarić 2010: 399). This makes it evident that Štambuk’s promises to “soon provide the names of other writers who can publish their works in our press” were empty words. It is apparent that the SWC had already gathered individuals who had practically not published anything but were politically suitable.

► U dopisu¹ Društva književnika Hrvatske (DKH)² od 5. VII. 1945. upućenoga redakciji časopisa *Naprijed* navedena su imena onih književnika koji „mogu surađivati u našoj štampi“ (Prilog 1). Odluka je to suda časti Društva književnika Hrvatske pod predsjedanjem Zdenka Štambuka,³ tajnika DKH. Navedeni književnici⁴ nisu se kompromitirali suradnjom s okupatorom i zločinačkim režimom u NDH.

Dopis Društva književnika Hrvatske (koji tek što je promijenio ime Društva hrvatskih književnika, koje je nosio od utemeljenja 1900.) ima izgled obrazaca u koji je potrebno samo upisati naslove različitih adresata (a ovdje je to redakcija tjednika *Naprijed – glasila Komunističke partije Hrvatske*) što onda sugerira da je popis široko razaslan. Imena u popisu nisu navedena bez reda ili abecednim redom već je red navođenja imena diktirao partijski autoritet tako da je prvonavedeni Vladimir Nazor u to vrijeme Predsjednik ZAVNOH-a (Zemaljsko antifašističko vijeće narodnoga oslobođenja Hrvatske), za njim slijede partijski jaki ljudi, a potom svi ostali (uključujući i Miroslava Krležu).

Od hrvatskih pisaca koji su uspjeli preživjeti rat i koji nisu otišli u emigraciju, znači koji su fizički ostali u Jugoslaviji i Hrvatskoj, dopušteno je objavljivanje sedamdeset osmorice književnika i književnica.

Devetnaest od njih imat će barem neki doticaj s dječjom književnošću. No, kako bi se moglo ustanoviti na koliko se književnika za djecu moglo računati u tom nultom vremenu započinjanja stvaranja posve nove socijalističke dječje književnosti oslobođene bremena buržujске prošlosti, nužno je s popisa izlučiti sve one koji u tom trenutku već imaju neke veze s dječjom književnošću, makar i posredno.⁵ Do srpnja 1945. njih četrnaestero je već objavilo nešto za djecu, a ostali su počeli pisati za djecu tek kasnije.

¹ Na ovaj dokument je upozorila Tatjana Šarić (2010: 398–399).

² Predsjednik DKH bio je Luka Perković (1945. – 1948.).

³ Zdenko Štambuk (1912. – 1976.), major OZNA-e – Odjeljenja za zaštitu naroda (Stipčević 2008: 521), nakon rata imenovan je direktorom Nakladnoga zavoda Hrvatske. Nakladni zavod Hrvatske (NZH) nastao je od 1945. ukinutoga Hrvatskoga izdavačkoga bibliografskoga zavoda (HIBZ). HIBZ je utemeljen 1941., a dolaskom na njegovo čelo Mate Ujevića glavna zadaća mu je bila objavljivanje *Hrvatske enciklopedije*. Dolaskom komunista na vlast tek objavljeni peti svezak *Enciklopedije* uništen je, a rad na *Enciklopediji* obustavljen. Dogovori s Matom Ujevićem oko nastavka rada na šestom svesku *Hrvatske enciklopedije* započinju 1950. Naravno, nije bilo ništa od nastavka *Hrvatske enciklopedije*, ali je iz NZH izdvojen enciklopedijski odjel i osnovan Leksikografski zavod FNRJ (Federativne Narodne Republike Jugoslavije). Vidjeti Priloge 2. i 3.

⁴ „Kako bi popunilo svoje redove, DKH primilo je bez nekog strožeg kriterija u svoje redove 69 članova i 7 kandidata (DHK prije rata imalo je 137 članova i kandidata). Tajnik Društva Zdenko Štambuk izvještava kako je od toga 12–15 starijih od kojih se ne očekuje neki značajan prilog, oko 45 ih radi po raznim službama, a svega 2 ili 3 se bave književnošću kao profesijom, 10 do 20 mlađih moglo bi se uključiti u književne zadatke novih potreba“ (Šarić 2010: 399). Iz tih je brojčanih pokazatelja vidljivo da su Štambukova obećanja u dopisu kako će „kroz kratko vrijeme dostaviti imena ostalih književnika koji mogu objavljivati svoja djela u našoj štampi“ samo prazne riječi jer su već i ovako u DKH skupljeni i ljudi koji nisu objavili praktično ništa već su samo bili politički podobni.

⁵ Veza Ive Kirigina s dječjom književnošću posredna je preko glazbe. Godine 1942. skladao je glazbu za božićnu priču u dva čina *Četvrti kralj* Štefanije Bernas-Belošević, koju je režirao Vojmil Rabadan. Objavljena je u Knjižnici Kazališta Ustaške mladeži, sv. 3, kod zagrebačkoga nakladnika Promičba Ustaške mladeži, 1942.

connection with children's literature at that moment, even indirectly.⁵ By July 1945, fourteen of them had already published something for children, while the others started writing for children only later.

If we exclude translators who had translated works for children or young people by 1945 (such as Vjekoslav Kaleb,⁶ Stjepan Kranjčević,⁷ Ivo Hergešić,⁸ and Zdenka Marković⁹) and writers of utilitarian children's literature (textbooks¹⁰), only nine writers of fiction remain: Vladimir Nazor (who was then close to the end of his life); Joža Horvat (who, until 1945, had written only one novel for young people, *Sedmi be* [Class Seven B] in 1939); Grigor Vitez, who had only published some short stories in children's periodicals before World War II; Josip Barković, who had published a collection of stories for adults and children titled *Iza prve linije* [Behind the Front Line] in 1945; Nikola Pavić, who had published a few collections of children's poems before World War II; Željko Gumhalter, who had published a longer narrative for children titled *Dječurlija* [Brats] in 1935, which was all he would ever publish for children; Mato Lovrak, who published his three most significant novels (*Vlak u snijegu* [Train in the Snow], *Družba*

⁵ Ivo Kirigin is indirectly connected with children's literature through music. In 1942, he composed music for a Christmas story in two acts, titled *Četvrti kralj* [The Fourth King] by Štefanija Bernas-Belošević, directed by Vojmil Rabadan. This work was published in the publication series Knjižnica Kazališta Ustaške mladeži [Library of Ustaša Youth Theatre], Vol. 3, by the Zagreb publisher Promičba Ustaške mladeži [Promotion of Ustaša Youngsters] in 1942.

⁶ Vjekoslav Kaleb translated the short story "Srebrni zec" [The Silver Rabbit] by Gudio Gozzano, published in the series Knjižnica Ustaške uzdanice [Library of Ustaša Young Hopefuls], Vol. 5, in 1942. Additionally, he translated *Pustolovine Pinokija* [The Adventures of Pinocchio] by Carlo Collodi, published in the series Knjižnica za hrvatsku mladež [Library for Croatian Youngsters] of Matica Hrvatska [Matrix Croatica], Vol. 9, in 1943.

⁷ Stjepan Kranjčević translated *Tri ruske pripovijetke* [Three Russian Short Stories], published in 1934 in the series Binozina omladinska biblioteka [Binoza's Library for Youngsters], Vol. 4, in Zagreb. Additionally, he translated *Comino djetinjstvo* [Tjoma's Childhood] by Nikolai Georgievich Garin-Mikhailovsky, published as No. 4 in the publishing series Književno vrelo [Literary Source] by Naklada Slavenske knjižare St. i M. Radić [Publishing House of the Slavic Bookstore St. and M. Radić] in 1940. He also translated *Kako je čovjek postao divom* [How Man Became a Giant] by Mikhail Il'in and Erich Segal, published in the series Knjige za omladinu [Books for Youngsters], Book 16, by Hrvatska naklada [Croatian Publishing] in Zagreb in 1941.

⁸ Ivo Hergešić translated Prosper Mérimée's *Colomba*, which was published as the 16th volume of Ilustrovana omladinska biblioteka [Illustrated Library for Youngsters] by Knjižara Z. i V. Vasića [Bookshop of Z. and V. Vasić] in Zagreb [1930]. He also translated *Crni gusar* [The Black Corsair] by Emilio Salgari, which was released in issue 533 of the series Zabavna biblioteka [Entertainment Library] by Zaklada Tiskare Narodnih novina [Foundation of the Official Gazette Printing House] in Zagreb in 1932. Besides, he translated the novels *Doktor Dolittle i njegove životinje* [The Story of Doctor Dolittle] by Hugh Lofting, which was published as the first book in the series Omladinska knjiga Minerve [Minerva's Book for Youngsters] in Zagreb [1933], *Doktor Dolittle kralj Indijanaca* [The Voyages of Doctor Dolittle] [1934], released as the third book in the same series, and *Dolittlovac, životinjski grad* [Doctor Dolittle's Zoo], as the fifth book in the same publishing series [1937].

⁹ Zdenka Marković translated *Madame la Vierge* by Marie Konopnicka and published the translation as the first volume of Biblioteka moje kćerke [My Daughter's Library] by the publisher St. Kugli in Zagreb [1922].

¹⁰ Vice Zaninović published *Čitanka za niže razrede gimnazija* [Reader for Lower Grades of the Gymnasium] in 1945.

Ako ne ubrojimo prevoditelje koji su do 1945. godine preveli neko djelo za djecu ili mladež (Vjekoslav Kaleb,⁶ Stjepan Kranjčević,⁷ Ivo Hergešić⁸ i Zdenka Marković⁹) i pisce namjenske dječje književnosti (udžbenika),¹⁰ preostaje devet pisaca beletristike: Vladimir Nazor (koji je pri kraju svojega životnoga puta), Joža Horvat (do 1945. napisao je samo jedan roman za mladež *Sedmi be*, 1939.), Grigor Vitez (u dječjoj periodici objavio je nekoliko kraćih priča prije Drugoga svjetskoga rata), Josip Barković (1945. objavio je zbirku pripovijesti za odrasle i djecu *Iza prve linije*), Nikola Pavić (objavio je nekoliko zbirki dječjih pjesama prije Drugoga svjetskoga rata), Željko Gumhalter (1935. objavio je dužu pripovijest za djecu *Dječurlija* i to će biti uopće sve što je objavio za djecu), Mato Lovrak (objavio je zbirku pripovijedaka i deset dječjih romana među kojima i tri najznačajnija, *Vlak u snijegu*, *Družba Pere Kvržice* i *Neprijatelj br. 1*), Josip Pavičić (tek će ostvariti značajnu produkciju dječjih knjiga) i Jagoda Truhelka (1945. ima osamdeset jednu godinu).

Znači, preostalo je šest pisaca koji su pisali i za djecu i na koje se u ljeto 1945. moglo računati: Joža Horvat, Grigor Vitez, Josip Barković, Nikola Pavić, Mato Lovrak i Josip Pavičić. Od tih šest samo trojica su posve ili u najvećoj mjeri posvećena dječjoj književnosti: Grigor Vitez, Mato Lovrak i Josip Pavičić, što se može vidjeti u popisu izdanja za djecu i mladež od 1945. do 1949. (Prilog 4).

Progon iz javnosti, jer to je zapravo za pisce zabrana objavljivanja, svakako je oblik preventivne cenzure. Kako je to izrekao Aleksandar Stipčević (2008: 523):

Prešućivanje njihovih imena [autorskih, op. B. M.] bila je jedna od najučinkovitijih metoda uništavanja stvaralačke energije nepoćudnih.

Druga, vrlo efikasna tehnika preventivne cenzure bila je zakonska obveza nakladnika da Ministarstvu prosvjete Narodne Republike Hrvatske (NRH) dostave izdavačke planove za iduću godinu (Prilog 5).¹¹ Naravno, tu je Ministarstvo prosvjete

⁶ Vjekoslav Kaleb preveo je pripovijetku *Srebrni zec* Guida Gozzana objavljenu u Knjižnici Ustaške uzdanice, sv. 5., 1942. te *Pustolovine Pinokija* Carla Collodija u Knjižnici za hrvatsku mladež Matice hrvatske, sv. 9, 1943.

⁷ Stjepan Kranjčević preveo je *Tri ruske pripovijetke* objavljene 1934. u Binozinoj omladinskoj biblioteci, sv. 4, u Zagrebu, potom *Ćomino djetinjstvo* Nikolaja Georgijeviča Garin-Mihajlovskoga, kao broj 4 nakladničkoga niza Književno vrelo Naklade Slavenske knjižare St. i M. Radić 1940. te *Kako je čovjek postao divom* Mihaila Iljina i Ericha Segala, u nakladničkom nizu Knjige za omladinu, knj. 16, zagrebačke Hrvatske naklade, 1941.

⁸ Ivo Hergešić preveo je *Colombu* Prospera Mériméa, koja je objavljena kao 16. svezak Ilustrovane omladinske biblioteke Knjižare Z. i V. Vasića u Zagrebu [1930.], djelo *Crni gusar* Emilia Salgarija koje 1932. izlazi u 533. broju Zabavne biblioteke zagrebačke Zaklade Tiskare Narodnih novina, romane *Doktor Dolittle i njegove životinje* Hughu Loftingu koji je izišao kao prva knjiga u nizu Omladinske knjige Minerve u Zagrebu [1933.], *Doktor Dolittle kralj Indijanaca* [1934.] koji je izišao kao treća knjiga, te *Dolittlovac, životinjski grad*, kao peta knjiga istoga nakladničkoga niza [1937.].

⁹ Zdenka Marković prevela je *Madame la Vierge Marie* Konopnicke i prijevod objavila kao prvi svezak Biblioteke moje kćerke nakladnika St. Kugli u Zagrebu [1922.].

¹⁰ Vice Zaninović je 1945. objavio *Čitanku za niže razrede gimnazija*.

¹¹ *Zakon o izdavanju i raspačavanju omladinske i dječje književnosti i štampe* (8. travnja 1947.): „Omladinske knjige mogu se tiskati samo uz prethodno odobrenje ministarstva prosvjete republike na čijem se području knjiga, spis ili sl. tiskaju. [...] Raspačavanje omladinskih i dječjih knjiga objavljenih u inozemstvu dopušteno je samo uz prethodno odobrenje Komiteta za školu i nauku Vlade FNRJ“ (Hebrang Grgić 2000: 121). *Pravilnik o izdavanju i raspačavanju omladinske i* ►

Pere Kvržice [Pero Knobble's Gang] and *Neprijatelj br. 1* [Enemy No. 1]) before World War II; Josip Pavičić, who was yet to produce a significant number of children's books; and Jagoda Truhelka, who was 81 in 1945.

Therefore, there were six remaining authors who wrote for children and could be counted on in the summer of 1945: Joža Horvat, Grigor Vitez, Josip Barković, Nikola Pavić, Mato Lovrak, and Josip Pavičić. Of these six, only three were wholly or mostly dedicated to children's literature: Grigor Vitez, Mato Lovrak, and Josip Pavičić, as is evident in the list of publications for children and youth from 1945 to 1949 (Appendix 4).

Exile from public life, which is what prohibition on publishing essentially means for writers, is certainly a form of preventive censorship. As articulated by Aleksandar Stipčević (2008: 523):

The omission of their [authorial, noted by BM] names was one of the most effective methods of destroying the creative energy of the objectionable.

Another highly effective method of preventive censorship was the legal obligation for publishers to submit publishing plans for the following year to the Ministry of Education of the People's Republic of Croatia (PRC) (Appendix 5).¹¹ Of course, the Ministry of Education of the PRC served merely as a safety valve because the fundamental selection of titles would already have undergone self-censorship within the publishing structure and during the creation of publishing plans. As a result, interventions by the Ministry of Education of the PRC were very rare. Mirjana Vujić notes that from 1945 to 1990, only nine books were officially banned (2000: 101–102):

For only nine undesirable books printed after the war, there are records indicating that they were banned, and librarians were informed about them through daily newspapers or visits by officials from the Secretariat of Internal Affairs (SIA), and a provisional list was kept of those.

1. Ćimić, Esad. *Čovjek na raskršću* [The Man at the Crossroads]. Sarajevo: Svjetlost, 1975.
Banned by the decision of the district public prosecutor in Sarajevo.
Source: *Vjesnik* [The Herald], 23 December 1975; *Borba* [Struggle], 23 December 1975; *Večernji list* [The Evening Herald], 23 December 1975.
2. Djogo, Gojko. *Vunena vremena* [Woolen Times]. Beograd: Prosveta, 1981.
Banned as an "enemy pamphlet", and the entire edition was destroyed.
Source: *Vjesnik*, 23 May 1981.

¹¹ *Law on the Publishing and Distribution of Young People's and Children's Literature and Press* (8 April 1947): "Books for young people can only be printed with the prior approval of the Ministry of Education of the republic in whose territory the book, document, or similar is printed. [...] The distribution of young people's and children's books published abroad is permitted only with the prior approval of the Committee for Education and Science of the Government of the FPRY" (Hebrang Grgić 2000: 121). *Regulation on the Publishing and Distribution of Young People's and Children's Literature and Press in the People's Republic of Croatia* (4 August 1948): "The Ministry of Education of the PRC has created another means of control that eluded the drafter of the federal law. According to this regulation, all publishers are obligated to submit their publishing plans for children's and young people's books to the Ministry of Education" (ibid.).

NRH služilo samo kao sigurnosni ventil jer bi osnovni odabir naslova prošao već autocenzuru unutar nakladničke strukture i pri izradi nakladničkih planova pa su intervencije cenzorskih državnih organa bile vrlo rijetke. Tako Mirjana Vujić navodi da je od 1945. do 1990. bilo službeno zabranjeno samo devet knjiga (2000: 101–102):

Za svega devet nepoćudnih knjiga tiskanih nakon rata postoje izvori da su zabranjene a knjižničari su o njima bili obavješteni preko dnevnih novina ili posjetom radnika tadašnjeg SUP-a, a za njih je vođen priručni popis.

1. Ćimić, Esad. Čovjek na raskršću. Sarajevo : Svjetlost, 1975.
Zabranjena po odluci okružnoga javnog tužioca u Sarajevu.
Izvor: Vjesnik, 23. prosinca 1975.; Borba, 23. prosinca 1975.; Večernji list, 23. prosinca 1975.
2. Djogo, Gojko. Vunena vremena. Beograd : Prosveta, 1981.
Zabranjena kao „neprijateljski pamflet“ i uništena cijela naklada.
Izvor: Vjesnik, 23. svibnja 1981.
3. Golubović, Zagorka. Čovjek i njegov svet. Beograd : Prosveta, 1973.
Sudska zabrana.
Izvor: Večernji list, 18. travnja 1973.
4. Horvat, Josip. Živjeti u Hrvatskoj. Zagreb : SN Liber, 1984.
Zabranjena posjetom SUP-ova djelatnika.
5. Injac, Branko. Crveni fratar. Zagreb : „August Cesarec“, 1979.
Djelatnici SUP-a 20. listopada 1987. zahtijevali povlačenje knjige iz fonda.
Vrhovni sud Hrvatske donio odluku o uništavanju 58. i 59. str.
Izvor: Večernji list, 4. lipnja 1988.
6. Kurbel, Virgil. Rječnik suvremenog novinstva. Zagreb : Fakultet političkih nauka, 1974.
Trajno zabranjen.
Izvor: Večernji list, 5. travnja 1974.
7. Moljković, Ilija. U zaptu. Beograd : vlastita naklada, 1984.
Okružni sud u Beogradu donio rješenje o zabrani.
Izvor: Večernji list, 8. siječnja 1985.
8. Pavlović, Živojin. Ispljuvak krvi. Beograd : Narodna knjiga, 1984.
Okružni sud u Beogradu donio, a Vrhovni sud Srbije potvrdio zabranu. *Izvor:* Večernji list, 22. kolovoza 1984.
9. Popovski, Mihailo. Tajanstveni svet masona. Beograd : Nova knjiga, 1984.
Okružni sud u Beogradu donio je rješenje 24. svibnja 1984. o trajnoj zabrani.
Izvor: Vjesnik, 25. svibnja 1984.

Zapravo, Ministarstvo je tu figuriralo samo nominalno, a o svemu se odlučivalo u Agitpropu koji je bio izravno povezan s CK KPH (organizacijski na čelu Agitpropa uvijek je bio netko iz Centralnoga komiteta ili barem, kandidat za CK). Tako su bili sazivani periodično u Ured za informacije, kao dio Agitpropa, nakladnici, predstavnici važnih institucija (primjerice Centralnoga komiteta Narodne omladine, Narodnoga

► *dječje književnosti i štampe u NRH* (4. kolovoza 1948.) navodi: „Ministarstvo prosvjete NRH dosjetilo se još jednog načina kontrole koji je donosiocu saveznog zakona promakao. Prema ovom pravilniku, svi su izdavači dužni Ministarstvu prosvjete dostavljati svoje izdavačke planove dječjih i omladinskih knjiga“ (isto).

3. Golubović, Zagorka. *Čovek i njegov svet* [Man and His World]. Beograd: Prosveta, 1973.
Court ban.
Source: Večernji list, 18 April 1973.
4. Horvat, Josip. *Živjeti u Hrvatskoj* [To Live in Croatia]. Zagreb: SN Liber, 1984.
Banned following a visit by an SIA official.
5. Injac, Branko. *Crveni fratar* [The Red Friar]. Zagreb: “August Cesarec”, 1979.
SIA officials demanded the withdrawal of the book from the collection on 20 October 1987. The Supreme Court of Croatia orders the destruction of pages 58 and 59.
Source: Večernji list, 4 June 1988.
6. Kurbel, Virgil. *Rječnik suvremenog novinstva* [Dictionary of Contemporary Journalism]. Zagreb: Fakultet političkih nauka [Faculty of Political Sciences], 1974.
Permanently banned.
Source: Večernji list, 5 April 1974.
7. Moljković, Ilija. *U zaptu* [In Prison]. Beograd: self-published, 1984.
The Belgrade District Court issued an order banning the book.
Source: Večernji list, 8 January 1985.
8. Pavlović, Živojin. *Ispljuvak krvi* [Spit of Blood]. Beograd: Narodna knjiga, 1984.
The Belgrade District Court issued a ban, confirmed by the Supreme Court of Serbia.
Source: Večernji list, 22 August 1984.
9. Popovski, Mihailo. *Tajanstveni svet masona* [The Mysterious World of Freemasons]. Beograd: Nova knjiga, 1984.
The Belgrade District Court issued a permanent ban on 24 May 1984.
Source: Vjesnik, 25 May 1984.*

*NB: The books numbered 1, 4, 5, and 6 were published in Croatian. The books numbered 2, 3, 7, 8, and 9 were published in Serbian. None is a children's book.

In fact, the Ministry's role was merely nominal in this regard, and decisions were made within Agitprop, which was directly connected to the Central Committee of the Communist Party of Croatia (CC CPC) (the organisational leadership of Agitprop was always held by someone from the Central Committee, or, at the very least, a candidate for the Central Committee). Periodically, publishers and representatives of important institutions (such as the Central Committee of the People's Youth, the People's Front, the Ministry of Education) convened in the Information Office, as part of Agitprop, to discuss quarterly reports on the implementation of publishing plans (see Appendix 5). Long-term reports were also submitted, such as the Report on Publishing Activities for Children and Young People in the People's Republic of Croatia (from 1945 to the end of 1949). See Appendix 6.

Besides helping us understand “very little activity in the field of children's literature” in Croatia in the years immediately after World War II, the practice of preventing the publication of politically suspicious writers, along with other techniques of covert censorship, helps us comprehend how it was possible for there to be seemingly no censorship in socialist Yugoslavia, as emphasised by Nike Pokorn (2012: 156):

fronta, Ministarstva prosvjete) da prodiskutiraju tromjesečna izvješća o realizaciji nakladničkih planova (Prilog 5). Podnosila su se i dugoročna izvješća, kao što je to Izvještaj o izdavačkoj djelatnosti za djecu i omladinu u NR Hrvatskoj (od 1945. do kraja 1949. godine). Prilog 6.

Osim što nam pomaže razumjeti „veoma malu aktivnost na polju dječje literature“ u Hrvatskoj u godinama neposredno nakon Drugoga svjetskoga rata, praksa onemogućivanja objavljivanja politički sumnjivim piscima zajedno s drugim tehnikama prikrivene cenzure pomaže nam shvatiti kako je bilo moguće da u socijalističkoj Jugoslaviji prividno nema cenzure, što napominje i Nike Pokorn (2012: 156):

Uistinu, čitateljska publika u Jugoslaviji nije shvaćala da su prijevodi bili adaptirani; štoviše, mi smo svi bili uvjereni da ne postoji cenzura u našem društvu.

Aleksandar Stipčević piše (2000: 208):

Vlasti u komunističkim zemljama uvijek su kategorički odbijale optužbe da takvi „crni popisi“ ili bilo kakvi drugi slični popisi uopće postoje. Kao lijep primjer kako su to vlasti radile, neka nam posluži članak poznatog splitskog novinara-humorista Miljenka Smoje. U listu „Slobodna Dalmacija“ od 22. prosinca 1987. godine, u vrijeme, dakle, kada se u Jugoslaviji počelo javno i sve glasnije govoriti o crnim listama, napisao je nimalo humoristički članak pod naslovom *Spiskovi za odstrel novinara? Ne nasidan tin mračnin lažima!* Takvi popisi nikada nisu postojali, niti su mogli postojati u tako naprednom društvu kakvo je bilo jugoslavensko u kojemu su novinari i svi drugi mogli pisati sve što im je palo na pamet bez ikakvih ograničenja i straha. „Komu je mogla pasti na pamet takva dijabolična misal?“ pita se ogorčeno Smoje u svoje ime i u ime Partije kojoj je vjerno služio [...].

No, cenzura, oblikovanje javnoga mišljenja pomoću određivanja što se smije čitati, a što ne bilo je itekako prisutno pa su postojale ne samo crne liste nego i sive i smeđe (Stipčević 2008: 523):

Posebnu su pozornost privukli ti „nepostojeći“ popisi književnika i novinara, čije se knjige nisu smjele tiskati u novinama i časopisima, pa čak ni spomenuti u javnim glasilima. Osamdesetih godina 20. st. kada su mnoge prljavštine komunističke vladavine izlazile na vidjelo, otvoreno se pisalo o tajnim „crnim listama“, no otkrilo se tada da su postojale i „sive“ pa „smeđe“ liste. Autori koji su bili na crnim listama nisu se smjeli uopće spomenuti u novinama, na radiju, a posebno na televiziji. Oni pak koji nisu bili crni, nego sivi i smeđi, mogli su tiskati svoje knjige, ali se o njima nije smjelo pisati u novinama, niti se smjelo o tim knjigama povoljno govoriti na radiju ili televiziji. Svi su popisi bili za „internu uporabu“ partijskih komiteta i urednika na masovnim medijima. Autori uvršteni u njih prema stupnju krivice, slutili su da su stigmatizirani, ali ipak nisu znali pouzdano u koju su vrstu popisa uvršteni. Javnost, naravno, nije bila obavještena o postojanju tih popisa.

Osim mehaničkoga zabranjivanja autora ili knjiga postojala je i vrlo raširena praksa ideološkoga adaptiranja knjiga, pa su knjige stranih (ali i domaćih)¹² autora

¹² Rijetke knjige domaćih autora dječje književnosti objavljivane prije Drugoga svjetskoga rata koje su ocijenjene kao pogodne za nove društvene okolnosti bile su znatno prilagođavane novim prilikama. Dovoljno je spomenuti *Poletarce* Josipa Pavičića (1937. i 1949.), *Bratovštinu Smjeg galeba* ►

Indeed, the reading audience in Yugoslavia did not understand that the translations had been adapted; moreover, we were all convinced that there was no censorship in our society.

According to Aleksandar Stipčević (2000: 208):

Authorities in communist countries always categorically rejected accusations that such “blacklists” or any similar lists existed at all. As a fine example of how authorities handled this, let us consider an article by the well-known Split journalist-humourist Miljenko Smoje. In the issue of 22 December 1987 of the newspaper “Slobodna Dalmacija” [Free Dalmatia], at a time when discussions about blacklists became increasingly public in Yugoslavia, he wrote a far-from-humorous article titled *Lists for the Extermination of Journalists? No Way, Just Dark Lies!* Such lists never existed, nor could they exist in such an advanced society as that of Yugoslavia, where journalists and everyone else could write whatever they pleased without any restrictions or fear. “Who could conceive such a diabolical thought?” Smoje angrily asks on his own behalf and on behalf of the Party which he faithfully served [...].

However, censorship, the shaping of public opinion by determining what could and could not be read, was indeed present. There existed not only blacklists but also grey and brown ones (Stipčević 2008: 523).

Special attention was given to those “non-existent” lists of writers and journalists whose books were not allowed to be printed in newspapers and magazines, or even mentioned in public media. In the 1980s, as many scandals of communist rule came to light, there was open discussion about secret “blacklists”. However, it was then revealed that there were also “grey” and “brown” lists. Authors on blacklists were not allowed to be mentioned in newspapers, on the radio, and especially not on television. Those on the grey and brown lists could publish their books, but it was not permitted to write about them favourably in newspapers or speak positively about those books on the radio or television.

All such lists were for the “internal use” of party committees and editors in mass media. Authors included in them, according to the degree of their perceived guilt, had a sense of being stigmatised but did not reliably know which type of list they were on. The public, of course, was not informed about the existence of such lists.

In addition to the banning of authors or books, there was the widespread practice of adapting books ideologically. Foreign (and domestic)¹² books by authors that did not align with the prevailing ideology were modified until they became ideologically acceptable. This practice was particularly evident in children’s literature. Research on such practices in Slovenia, as well as in Croatia and other republics of the FPRY, was conducted by Nike Pokorn (2012),¹³ and later by Peter Svetina (2018, 2019).

¹² Rare books by domestic authors of children’s literature published before World War II that were deemed suitable for the new social circumstances underwent significant adaptations. It is enough to mention *Poletarci* [Young Pioneers] by Josip Pavičić (1937 and 1949), *Bratovština Sinjeg galeba* [The Brotherhood of the Seagull] (1938) and *Družina Sinjeg Galeba* [The Seagull Gang] (1948) by Tone Seliškar, or the picturebook *Mirko i Marko* [Mirko and Marko] by Branko Sučević (two editions in 1938 and one more in 1946).

¹³ Croatian authors have also contributed to such research efforts. The foundational scientific research project BIBRICH of the Croatian Science Foundation (2015–2018) particularly intensively addressed this issue (e.g., Majhut and Lovrić Kralj 2016).

koje nisu bile u skladu s vladajućom idejom dotjerivane sve dok nisu postale ideološki prihvatljive. Naročito je to bilo prisutno u dječjoj književnosti. Istraživanje o takvoj praksi u Sloveniji, ali i u Hrvatskoj i ostalim republikama SFRJ objavila je Nike Pokorn (2012),¹³ a zatim i Peter Svetina (2018, 2019).

Ipak i uz sve predostrožnosti i preventivne cenzure crv novca rovario je protiv čistoga idealizma Partije pa su nakladnici često bili primorani, da bi ispunili partijske zadatke i tiskali ideologijom zasićene knjige i periodiku koji su samo stvarali gubitke, tiskati i „bezvrijedni šund“ koji se dobro prodavao (Prilog 7).

No, usprkos vrlo efikasnoj preventivnoj cenzuri, postojala je i vrlo raširena *suspensivna cenzura*, to jest ona koja se ostvaruje nakon objelodanjivanja spornoga djela i to velikim dijelom kroz knjižničarsku praksu. Jedan od oblika preventivno/suspensivne cenzure je nabavna praksa knjižnica (Vujić 2000: 100):

Kada su u Hrvatskoj i bivšoj Jugoslaviji nakon Drugog svjetskog rata knjižnice doživjele „veliko spremanje“, sklanjajući sa svojih polica nepoželjnu literaturu, knjižničarima je u prvom redu dano u zadatak da „ispravno“ vode nabavnu politiku, što je značilo, na primjer, da ne nabavljaju literaturu vjerskog sadržaja i djela političkih emigranata.

Željko Vegh (2015) objavio je popis hrvatskih knjiga kršćanske tematike i nadahnuća u Gradskoj knjižnici u Zagrebu koje je u doba komunizma knjižnični cenzor pomno „izlučivao“ u zatvoreni fond. Dva su osnovna načina izlučivanja knjiga: jedan je takav da se listići izlučenih knjiga ostavljaju u vanjskim katalozima dostupnim članovima knjižnice, a drugi je da se ti listići uklanjaju iz vanjskih kataloga pa za šire članstvo takve knjige više ne postoje jer oni za njih niti ne znaju. Željko Vegh pomno je analizirao kataloge Gradske knjižnice Zagreb i našao da su listići izlučenih knjiga povučeni iz vanjskoga kataloga u interne – matični i mjesni – što onda znači da su za članove knjižnice izlučene knjige bile ne samo nepostojeće nego nisu znali ni to da su zabranjene za uporabu. Drugim riječima, knjiga nije bilo i nitko nije znao za zabranu tih naslova, a onda posljedično ni da uopće postoji takvo što kao što je cenzura.

Za nas taj popis postaje dodatno zanimljiv kad iz njega izlučimo naslove dječje i omladinske književnosti. Tada ćemo primijetiti kako su na njemu djela Jagode Truhelke iako je njoj kao autorici prema Popisu iz 1945. navodno dopušteno objavljivanje. Također, na meti knjižničnoga cenzora našao se, uz sva godišta *Anđela čuvara* (1902. – 1944.), i časopis *Smilje* (1873. – 1945.). Također su izvan obzora javnosti povučeni romani Henrika Sienkiewicza *Quo vadis* i *Ben Hur* Lewisa Wallacea. U zatvorenom fondu završila je i *Tajna Krvavog mosta* Marije Jurić Zagorke iz 1912. godine, iako je povučena knjiga objavljena 1953. Nepoćudna je bila i jedna knjiga RARE iz 1760. godine, tj. *Od naszleduvanya Kristussevoga* Thomasa a Kempisa.

► (1938.) i *Družinu Sinjeg Galeba* (1948.) Tone Seliškara ili slikovnicu *Mirko i Marko* Branka Sučevića (dva izdanja 1938. i opet 1946.).

¹³ Hrvatski autori također su dali svoj obol takvim istraživanjima: naročito intenzivno se tim problemom bavio uspostavni znanstvenoistraživački projekt Hrvatske naklade za znanost BIBRICH (2015. –2018.) (npr. Majhut i Lovrić Kralj 2016).

Despite all precautions and preventive censorship, financial interests often worked against the pure idealism of the Party. Publishers were thus frequently compelled, in order to fulfil Party tasks and print books and periodicals that only incurred losses, also to print “trash fiction” that sold well (Appendix 7).

Along with very effective preventive censorship, there was also widespread *suspensive* censorship, meaning the kind that occurs after the publication of a controversial work, largely through library practices. One form of preventive/suspensive censorship is the acquisition policies of libraries (Vujić 2000: 100):

When libraries in Croatia and the former Yugoslavia underwent a “great clean-up” after World War II, removing undesirable literature from their shelves, librarians were primarily tasked with “correctly” guiding acquisition policies. This meant, for example, not acquiring literature of religious content or works by political emigrants.

Željko Vegh (2015) published a list of Croatian books with Christian themes and inspiration in the City Library in Zagreb, which the library censor carefully separated into a closed collection during the communist era. There were two basic ways of removing books: one involved leaving slips of removed books in external catalogues accessible to library members, and the other involved removing these slips from external catalogues, making such books unknown to the wider membership because they were not aware of them. Željko Vegh meticulously analysed the catalogues of the City Library in Zagreb and found that slips of the removed books were withdrawn from the external catalogue into internal – main and branch – catalogues. This meant that for library members, the banished books were not only non-existent, but they were also unaware that such books were prohibited for use. In other words, the books were not there, no one knew about the prohibition of these titles and, consequently, no one was aware that censorship existed.

The list becomes additionally interesting when we extract titles of children’s and young people’s literature from it. It is then evident that works by Jagoda Truhelka are among them, even though, according to the 1945 census, she was supposedly allowed to publish as an author. Additionally, not only were all editions of the children’s magazine *Anđeo čuvar* [Guardian Angel] (1902–1944) targeted by the library censor, but also the children’s magazine *Smilje* [Immortelle] (1873–1945). The novels *Quo Vadis* by Henryk Sienkiewicz and *Ben Hur* by Lewis Wallace were also removed from public view. The collection of banned books also included *Tajna Krvavog mosta* [The Secret of the Bloody Bridge] by Marija Jurić Zagorka from 1912, although the withdrawn edition was published in 1953. One very old and rare book from 1760, *Od naszleduvanya Kristussevoga* [*The Imitation of Christ*] by Thomas à Kempis, was also considered inappropriate.

Željko Vegh also points out an interesting case of double censorship of Štefanija Bernas-Belošević’s¹⁴ book *Na zagorskim stazama: pripoviedke iz života ljudi i životinja na Krebrovini* [On the Zagorje Paths: Tales from the Lives of People and Animals in

¹⁴ Štefanija Bernas-Belošević (1897–1957), a Croatian author.

Željko Vegh ukazuje i na zanimljiv slučaj dvostruke cenzure knjige Štefanije Bernas-Belošević¹⁴ *Na zagorskim stazama: pripoviedke iz života ljudi i životinja na Krebrovini*, koju je u Zagrebu 1944. godine objavila Matica hrvatska, u nakladničkom nizu Knjižnica za hrvatsku mladež (Niz a i b, sv. 20). O tom slučaju Vegh piše (2015: 43–44):

Zaboravljena književnica kršćanskog nadahnuća je i Štefanija Bernas-Belošević. [...] Kao i mnoge druge knjige tiskane u NDH, i „Na zagorskim stazama“ je bila u Gradskoj knjižnici zabranjena. [...] Knjiga je bila tiskana korijenskim pravopisom, a takve knjige su bile zabranjene. Međutim, u ovom slučaju cenzura je sakrila još nešto. Gradska knjižnica posjeduje primjerak knjige Štefanije Bernas-Belošević koji je bio u vlasništvu autorice. Na unutarnjoj strani prednjih korica vlasnica primjerka, ujedno i autorica knjige, zapisala je sljedeće: „Komentar / Rukopis za ovu knjigu napisan je u proljeće 1944. i predan pod šifrom „Sonitus terrae“ t.j. „zvuk zemlje“ Matici hrvatskoj. Žiri sa Ljubom Vizner-Livadićem dodijelio je rukopisu prvu nagradu u iznosu od 210.000 kna. Korektura rukopisa provedena je u korijenski pravopis. Štampanje knjige dovršeno je 15. XI. 1944. i knjiga predana u promet. Odmah u početku 1945. zaplijenila je cenzura Min. Prosvjete NDH zalihu i zabranila rasprodaju radi članka „Savjest Blažine napoličara“ na str. 101. Tako je knjiga doživjela zanimljivu sudbinu s razloga, jer je Matica hrvatska smjela štampati knjige bez prethodne cenzure. Za autora ima knjiga osim toga posebnu vrijednost kao dokumenat izživljavanja na bazi idealističkog gledanja na svijet – kao zasebna etapa u ličnom ideološkom razvoju. Krebrovina. Š. B. B.“ Knjiga „Na zagorskim stazama“ bila je zabranjena i u NDH i u komunizmu.

Knjiga je bila dakle, dvaput zabranjena: prvi put za vrijeme NDH, a drugi put u komunističkoj Jugoslaviji.

Agitprop¹⁵ nije nadzirao samo dječje knjige već je možda i revnije pazio na dječji tisak. Periodično se tražila karakteristika časopisa u proteklom razdoblju. Karakteristiku je mogao pisati, pak, samo čovjek od partijskoga povjerenja i nedvojbeno politički provjerena osoba. Na samom početku svake karakteristike ocjenjivao se stav časopisa prema marksističko-lenjinističkoj teoriji. Tako je Mladen Koritnik,¹⁶ provjereni partijski kadar, također slijedio tu matricu pa u prvoj rečenici svojega izvještaja o *Pioniru* 22. veljače 1949., koji se čuva u Hrvatskom državnom arhivu (Prilog 8.5), piše:

Časopis Pionir ne tretira direktno marksističko lenjinističku teoriju, već jedino pitanje primjene marksizma lenjinizma kroz svakidanja zbivanja koja se odrazuju u našoj zemlji. Takva iznašanja ne razradjuju bitne postavke marksizma, niti časopis nastoji da ih djeci na prikladan način tumači. [...]

¹⁴ Štefanija Bernas-Belošević (1897. – 1957.), hrvatska spisateljica.

¹⁵ Agitprop je skraćeni naziv Komisije za agitaciju i propagandu pri CK KPH. „Komisija“ je to ime nosila od 1951. do 1954. Ostali su nazivi: Odjeljenje za agitaciju i propagandu (1945. – 1948.), Uprava za agitaciju i propagandu (1948. – 1951.) i Komisija za agitaciju i propagandu (1951. – 1954.). Rad Komisije za Agitaciju i propagandu nastavila je od 1955. Komisija za ideološko-politički rad (usp. Šarić 2015).

¹⁶ Mladen Koritnik (1906. – 1980.). „Za II. svjetskoga rata priključio se partizanima 1941; bio je voditelj učiteljske škole na Visu 1944, potom u Zadru povjerenik za prosvjetu i kulturu tamošnjega NOO. Od 1945. oblasni povjerenik za prosvjetu i kulturu za Dalmaciju, 1947–50. načelnik u Ministarstvu prosvjete i kulture NRH te pomoćnik ministra, 1950. u Zagrebu utemeljitelj hrvatskoga Saveza društava »Naša djeca« i njegov tajnik do 1963.“ (Raguž i Šiprak 2023).

Krebrovina], which was published in Zagreb in 1944 by Matrix Croatica as part of the publishing series Knjižnica za hrvatsku mladež [Library for Croatian Youngsters] (Series a and b, Vol. 20). Vegh writes the following about this case (2015: 43–44):

A forgotten Christianity-based writer is Štefanija Bernas-Belošević. [...] Like many other books printed in the NDH, [her book] “Na zagorskim stazama” was banned in the City Library. [...] The book was printed in “root-based” (etymological) orthography, and such books were banned. However, in this case, the censorship also concealed something else. The City Library holds a copy of Štefanija Bernas-Belošević’s book that belonged to the author herself. On the inner side of the front cover, the owner of the copy, who was also the author of the book, wrote the following: “Commentary / The manuscript for this book was written in the spring of 1944 and submitted under the code ‘Sonitus terrae’, i.e., ‘sound of the earth’, to [a competition by the publisher] Matrix Croatica. The jury, including Ljubo Vizner-Livadić, awarded the manuscript the first prize of 210,000 kunas. The manuscript was copy-edited and turned into the etymological orthography. The printing of the book was completed on 15 November 1944, and the book was put into circulation. In early 1945, the censorship of the Ministry of Education of the NDH confiscated the stock and banned the sale due to the text ‘The Conscience of Blažina the Sharecropper’ on page 101. Thus, the book had an interesting fate because Matrix Croatica was allowed to print books without prior censorship. For the author, the book has special value as a document of the abuse based on an idealistic view of the world – as a separate stage in personal ideological development. Krebrovina. Š. B. B.” The book “Na zagorskim stazama” was banned both in the NDH and in communism.

The book was therefore banned twice: once in the NDH and the second time in communist Yugoslavia.

Agitprop¹⁵ not only supervised children’s books, but also paid perhaps even closer attention to children’s periodicals. Reports on the characteristics of magazines over a certain period were required regularly. Only a person of Party trust who had been unquestionably politically verified could write such a report. At the very beginning of each report, the magazine’s attitude toward Marxist-Leninist theory was evaluated. Thus, Mladen Koritnik,¹⁶ a verified Party cadre, also followed this pattern. The first

¹⁵ Agitprop is the abbreviated name for the Commission for Agitation and Propaganda at the CC CPC. The “commission” carried this name from 1951 to 1954. Other names included: Department for Agitation and Propaganda (1945–1948), Administration for Agitation and Propaganda (1948–1951), and the Commission for Agitation and Propaganda (1951–1954). The work of the Commission for Agitation and Propaganda continued from 1955 under the Commission for Ideological-Political Work (cf. Šarić 2015).

¹⁶ Mladen Koritnik (1906–1980) “[j]oined the partisans in 1941 during World War II; he was the head of the school for teachers on Vis in 1944, then the commissioner for education and culture of the local National Liberation Committee (NLC) in Zadar. From 1945, he was the regional commissioner for education and culture for Dalmatia. From 1947 to 1950, he was the chief at the Ministry of Education and Culture of the People’s Republic of Croatia and assistant minister. In 1950, in Zagreb, he founded the Croatian Union of Societies “Our Children” and served as its secretary until 1963” (Raguž and Šiprak 2023).

U cjelini časopis ne izaziva emociju učenika prema problemima koje razradjuje i ako su mnogi i mnogi problemi itekako važni i potrebni da se u časopisu razradjuju.

Marksističko-lenjinističku ideologiju časopis treba razradjivati na potpuno metodski novi način. Idejnih principijelnih griješaka nema u časopisu, ali to ne opravdava i dalnje (sic!) izlaženje lista bez ispravljanja prema gornjim napomenama. [...]

Držim da je potrebno gornje napomene uvažiti i osigurati izlaženje solidnijeg časopisa [...].

Agitprop je odmah reagirao na izvješće Mladena Koritnika te od 15. travnja 1949. uredništvo časopisa od Mire Grubor preuzima Mladen Bjažić; nakladnik je *Pionira* cijelo vrijeme bio Centralni komitet Narodne omladine Hrvatske (usp. Majhut i Lovrić Kralj 2022: 134–136). Časopis je bio zamišljen kao informativno glasilo. U broju 11–12 osmoga godišta *Pionira* iz 1949. godine gotovo sve teme članaka bile su geografski unutar granica Jugoslavije. Jedini članak koji se zbiva onkraj jugoslavenske granice jest članak o građanskom ratu u Grčkoj preveden s ruskoga jezika.

Početak nove školske godine 1949./1950. uredništvo časopisa preuzeo je, prema napatku Agitpropa i CK KPH, novi čovjek od povjerenja: Grigor Vitez, u to vrijeme načelnik Kulturno-umjetničkoga odbora Ministarstva prosvjete (Šarić 2010). Časopis prestaje s novinarskim izvještavanjem, koje je do tada poput biltena djecu informiralo, i počinje se djeci obraćati kroz književne sadržaje pa *Pionir* postaje ustvari dječji književni časopis.

Dakle, urednička politika dječjega časopisa *Pionir*, ali i ostalih dječjih časopisa, bila je oštro nadzirana i usmjeravana ravno iz partijskoga vrha (usp. priloge 8.1., 8.2., 8.3., 8.4., i 8.6.).

Međutim, ponekad nije bilo dovoljno smijeniti urednika već su mjere bile kudikamo drastičnije. Tako u izvještaju o istarskom vjerskom listu *Gore srca!* (Prilog 9) Juraj Lazović piše:

List je po svome sadržaju daleko od naše stvarnosti i našeg državnog uređenja. – Članci koji su navodno namijenjeni odgoju mladeži i porodičnom životu nisu pisani samo u stilu najobičnije pornografije, koja nepovoljno utječe na odgoj omladine, već i zatim, da omladinu odvrte od dobrovoljnog rada, prvenstveno nedjeljom, kao i ostalog rada u antifašističkim organizacijama.

No, lako bi bilo za pornografiju u vjerskom listu da tu nije bilo i kudikamo većih grijehova (isto):

Može se primijetiti, da list gotovo nikada ne donosi nikakve govore i izvadke govora druga Tita i ostalih naših rukovodioca, dok papinim reakcionarnim govorima i poslanicama posvećuje čitave stranice [...] U broju 12 t. g. na strani 4. Gore Srca samo uzgred spominju rođendan druga Tita sa svega 4 reda [...].

Papi članak na naslovnici, a drugu Titu četiri retka na posljednjoj stranici. E, to se zove neoprostivim (Prilog 10). Naredni je, 13., broj vjerskoga lista *Gore Srca!* odlukom Javnoga tužilaštva za Istru bio zabranjen i zaplijenjen.

Posvuda su na „terenu“, kako se govorilo, bili razmješteni revizori oka sokolova i sukladne naobrazbe, o čem svjedoči dokument „Stručna sprema revizora za štampu na terenu“ od 10. ožujka 1950. (Prilog 11).

sentence of his report on the magazine *Pionir* [Pioneer] from 22 February 1949, kept in the Croatian State Archive (Appendix 8.5), states the following:

The magazine *Pionir* does not directly address Marxist-Leninist theory; it only deals with the issue of applying Marxism-Leninism through everyday events reflected in our country. Such discussions do not elaborate on the fundamental tenets of Marxism, nor does the magazine strive to explain them to children in an appropriate manner. [...]

In general, the magazine does not evoke emotion in pupils towards the issues it explores, even though many of these problems are indeed important and necessary to be discussed in the magazine.

Marxist-Leninist ideology should be elaborated in the magazine in a methodologically completely new way. There are no basic ideological mistakes in the magazine, but that does not justify the continued publication of the magazine without corrections based on the above notes. [...]

I believe that the above remarks should be taken into account, and efforts should be made to ensure the publication of a more substantial magazine [...].

Agitprop immediately responded to Mladen Koritnik's report, and on 15 April 1949 Mladen Bjažić took over the editing of the magazine from Mira Grubor. Throughout this time, the publisher of *Pionir* was the Central Committee of the People's Youth of Croatia (cf. Majhut and Lovrić Kralj 2022: 134–136). The magazine was conceived as an informative bulletin. In issue 11–12 of the eighth volume of *Pionir* from 1949, almost all the topics of the articles were geographically placed within the borders of Yugoslavia. The only article that is about matters beyond the Yugoslav borders is on the civil war in Greece and is translated from the Russian language.

At the beginning of the new school year of 1949/1950, according to the instructions of Agitprop and the CC CPC, a new person of trust took over the editorial board of the magazine: Grigor Vitez, at that time the head of the Cultural and Artistic Committee of the Ministry of Education (Šarić 2010). The magazine ceased its journalistic reporting, which had informed children like a bulletin until then, and started addressing child readers through literary content, turning *Pionir* into an essentially children's literary magazine.

Therefore, the editorial policy of the children's magazine *Pionir*, as well as other children's magazines, was closely monitored and directed straight from the Party leadership (cf. Appendices 8.1, 8.2, 8.3, 8.4, and 8.6).

However, sometimes it was not enough to change the editor, and the measures were much more drastic. In the report on the Istrian religious magazine *Gore srca!* [Lift Up Our Hearts!] (Appendix 9), Juraj Lazović writes:

The content of the magazine is far from our reality and our state organisation. Articles supposedly intended for youth education and family life are not only written in the style of the most ordinary pornography, which adversely affects the upbringing of young people, but also dissuades them from voluntary work, especially on Sundays, as well as other work in anti-fascist organisations.

It would be easy to dismiss the presence of “pornography” in the religious magazine if there were not far greater sins (ibid.):

No, nije se vodilo samo računa o ideološkoj podobnosti pisaca, urednika, prevoditelja nego se oštro pazilo i nad radnicima u tiskarama. (Prilog 12). Ni druge djelatnosti koje su se obraćale publici nisu mogle bez nadzora pa je u tom smislu trebalo preuzeti i potpuni nadzor nad kinima (Prilog 13).

U prvim godinama revolucionarne vlasti, kada je ona tek preuzimala kontrolu nad društvom, nadzor koji je provodila Partija nad tiskanim tekstovima bio je grub i fizički: nepodobnim piscima uskraćivano je pravo na javnu riječ i oni su bili prisiljeni tavoriti u tišini, fizički su eliminirane knjige iz knjižnica, smjenjivani urednici. Kasnije, sedam ili osam godina iza rata, kako kaže Danko Oblak (1975), stvari su se promijenile i grubi fizički način zamijenjen je suptilnijim i manje vidljivim nitima kojima su lutkari vodili radnju na pozornici. Sve je rjeđe trebalo posezati za sredstvima preventivne i suspenzivne cenzure, a javnim su prostorom zavladaali autocenzura, ili pak autentično vlastito uvjerenje.

U nastavku donosimo faksimile dokumenata koji se spominju u tekstu, kao priloge. Zahvaljujemo Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu na privoli za objavljivanje građe iz fonda HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, u tiskanoj i mrežnoj inačici ovoga broja časopisa *Libri & Liberi*.

Popis priloga s bilješkama

Prilog 1 – Dopis (okružnica) Društva književnika Hrvatske od 5. srpnja 1945. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, kutija 11.

Dopis sadrži „Popis književnika kojima se dozvoljava objavljivanje djela u našoj štampi“, „pod svojim imenom prema zaključku suda časti Društva Književnika[sic!] Hrvatske“. Potpisan je Zdenko Štambuk, za Časni sud DKH. Najavljuje se i dodatni popis pisaca „koji mogu objavljivati svoja djela [...] te imena onih književnika koji privremeno ili trajno neće moći objavljivati svoja djela, jer su bili fašisti, služili vjerno okupatoru i ustašama.“

Prilog 2 – Napomene o nastavku rada na *Hrvatskoj enciklopediji* Mate Ujevića od 5. lipnja 1950. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, kutija 8.

Podnesak Mate Ujevića sastavljen je „prema Vašoj želji“, što se najvjerojatnije odnosi na Ministarstvo prosvjete NRH, jer je dokument, kao prijedlog Mate Ujevića, bio priložen sljedećemu dokumentu (Prilog 3).

Prilog 3 – Dopis o nastavku rada na *Hrvatskoj enciklopediji* od 12. lipnja 1950. na memorandumu Glavne direkcije privrednih poduzeća Ministarstva prosvjete Narodne Republike Hrvatske. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, kutija 8.

Dopis je napisan na memorandumu Glavne direkcije privrednih poduzeća Ministarstva prosvjete Narodne Republike Hrvatske. U njemu stoji: „Poslije sastanka na kojem smo opširnije pretresali sva pitanja oko nastavka rada na Hrv. Enciklopediji, Ujević je na naše traženje izložio svoje mišljenje i prijedloge. Te njegove prijedloge prilažem“. Potpis je nečitak, ali rukom napisano ime Zlatka Uzelca u desnom gornjem kutu otkriva da je dopis upućen njemu, a vjerojatno i drugima. Zlatko Uzelac (1922. – 2012.) sudjelovao

It can be noticed that the magazine almost never publishes any speeches or excerpts from the speeches of comrade Tito and other leaders, while dedicating entire pages to the Pope's reactionary speeches and encyclicals [...]. In issue 12 of this year, on page 4, *Gore Srca* only briefly mentions comrade Tito's birthday in just 4 lines [...].

An article about the Pope on the front page, and four lines for comrade Tito on the last page: now, that is called unforgivable (Appendix 10). The next, 13th issue of the religious magazine *Gore Srca!* was banned and confiscated by the Public Prosecutor's Office for Istria.

Hawk-eyed auditors with suitable qualifications were deployed everywhere "in the field", as it was then said, as demonstrated by the document "Professional qualifications of auditors for the press in the field" dated 10 March 1950 (Appendix 11).

Yet, not only was the ideological suitability of writers, editors, and translators taken into account, but strict attention was also paid to workers in printing houses (Appendix 12). Other activities addressing the public could not escape supervision either, so complete control over cinemas was also necessary (Appendix 13).

In the early years of the revolutionary rule, when the government was just starting to take control of society, the Party's control over printed texts was crude and physical: undesired writers were denied the right to public speech, and they were forced to languish in silence; books were physically removed from libraries, and editors were replaced. Later, seven or eight years after the war, as noted by a children's author close to the Party, Danko Oblak (1975), things changed, and the crude physical method was replaced by subtler and less visible threads with which puppeteers orchestrated the play on stage. It became less necessary to resort to preventive and suspensive censorship, and either self-censorship or authentic personal conviction gradually dominated public space.

To continue this introductory text, we present facsimiles of documents mentioned in the text as appendices. We are grateful to the Croatian State Archive in Zagreb for granting permission to publish material from the fund HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija in the printed and online versions of this issue of *Libri & Liberi*.

Annotated List of Appendices

Appendix 1 – Memo of the Society of Writers of Croatia, 5 July 1945. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, box 11.

The letter contains the "List of writers allowed to publish their works in our press", "under their own name according to the decision of the Court of Honour of the Society of Writers of Croatia". It is signed by Zdenko Štambuk, on behalf of the Court of Honour of the SCW. There is also an announcement of an additional list of writers "who can publish their works [...] and the names of those writers who will not be able to publish their works temporarily or permanently because they were fascists, faithfully served the occupier and the Ustaše".

je u Drugom svjetskom ratu, poslije je bio visoki funkcionar Komunističke partije, a u razdoblju od 1979. do 1982. bio je republički sekretar Ministarstva za unutrašnje poslove SR Hrvatske, odnosno ministar. Poslije toga, bio je neko vrijeme tajnik Sabora SRH. O njegovoj djelatnosti prije 1979. nalazimo samo šture podatke.

Prilog 4 – Izdanja za djecu i omladinu od oslobodjenja do kraja 1949. u NRH. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, kutija 8.

Popis nije datiran ni potpisan. Sadrži zasebne popise izdanja u svakoj od pet godina zasebno, od 1945. do 1949., razdvojene prema podrijetlu autora („Naši pisci“, „Strani pisci“). Dokument uz pojedine naslove donosi nazive nakladnika i nakladu svakoga naslova. Tri su naslova dopisana rukom.

Prilog 5 – Zapisnik sa sastanka predstavnika izdavačkih poduzeća od 1. travnja 1950. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, kutija 8.

Sastanak je održan u Uredu za informacije. Tema je sastanka izvršenje izdavačkoga plana za prvo tromjesečje 1950. godine. Umjesto odsutnoga „druga Foretića“, sastanak vodi Grigor Vitez. On ujedno predstavlja Ministarstvo prosvjete, a Neda Rukavina Agitprop. Pozvani su predstavnici sljedećih sedamnaest nakladnika (ovdje abecednim redom): AFŽ [Antifašistička fronta žena (Hrvatske)], Centralni komitet Narodne omladine, FISAH [Fiskulturni savez Hrvatske], Glas rada, Glavni savez poljoprivrednih zadruga, Komisija za kinematografiju [Vlade N.R. Hrvatske], Matica hrvatska, Nakladni zavod, Narodna fronta, Narodna knjiga, Novo pokoljenje [od 1951. postaje Mladost], Poljoprivredni nakladni zavod, Prosvjeta, Seljačka sloga, Šahovska centrala, Tehnička knjiga i Zora. Uz njih sudjeluju još predstavnici tiskare „Ognjen Prica“ i Tipografije. Na kraju, drug Vitez podsjeća nakladnike na obvezu izrade novih planova te zadužuje one koji to još nisu „da ih izrade i dostave u najkraće vrijeme Uredu za informacije“. Zapisnik je sastavila Lenče Žurić.

Prilog 6 – Izvještaj o izdavačkoj djelatnosti za djecu i omladinu u NR Hrvatskoj (od 1945. do kraja 1949. godine). HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, kutija 8.

U izvješću se iznose brojevi podaci o objavljenim knjigama za svaku godinu zasebno, ali se upozorava na to da je teško točno utvrditi broj izdanja. Tvrdi se da slikovnica bez riječi uopće nije bilo. Navode devet nakladnika koji su objavljivali naslove za djecu i mlade, s tim da je „u vezi reorganizacije izdavačkih poduzeća u 1949. godini ‘Novo pokoljenje’ jedini izdavač za tu vrstu literature“ (1), uz napomenu: „Ovako je omogućena bolja kontrola i sistematsko planiranje izdavačke djelatnosti za djecu i omladinu“ (2). Autor(i) izvješća zalažu se za objavljivanje većega broja slikovnica za manju djecu i ilustriranih knjiga za sve dobne kategorije. Na kraju dokumenta komentira se izdavački plan Novoga pokoljenja za 1950. godinu, a ističu se priče Ivane Brlić-Mažuranić, te pisci Jovan Jovanović Zmaj, Lovrak, Radičević, Župančić, Čopić, Voranc, Pavičić, Diklić, Bevk, u nakladničkom nizu Pionirska knjižnica. Osim toga, u nizu Moja prva knjiga planira se objaviti Andersena, Grimmove, Zmaja, Nazora, Pavičića, Čopića, Oblaka i druge. Zanimljiv je i sljedeći cilj: planira se izrada „dječjih društvenih igara /razne igre između igrčke i slikovnice, na primjer vježbe za računanje, kocke sa slikama za slaganje i slično/ koje se kod nas uopće ne proizvode a veoma su potrebne“ (4).

Appendix 2 – Notes on the continuation of work on the *Croatian Encyclopaedia* by Mate Ujević, 5 June 1950. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, box 8.

Mate Ujević's submission was composed "according to your request", which most likely refers to the Ministry of Education of the People's Republic of Croatia, as this document seems to have been attached to the following document (Appendix 3), as Mate Ujević's "proposal".

Appendix 3 – Memo on the continuation of work on the *Croatian Encyclopaedia* dated 12 June 1950, written on the memorandum of the Main Directorate of Economic Enterprises of the Ministry of Education of the People's Republic of Croatia. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, box 8.

The letter is written on the template of the Main Directorate of Economic Enterprises of the Ministry of Education of the People's Republic of Croatia. It states: "After the meeting where we thoroughly discussed all issues related to the continuation of work on the Croatian Encyclopaedia, Ujević, at our request, presented his opinions and proposals. I am attaching his proposals". The signature is illegible, but the handwritten name Zlatko Uzelac in the upper right-hand corner reveals that the letter is addressed to him, and probably others. Zlatko Uzelac (1922–2012) participated in World War II, later held a high position in the Communist Party, and from 1979 to 1982 he was the republican secretary of the Ministry of Internal Affairs of the Socialist Republic of Croatia (SRC), i.e., the minister. After that, he served for some time as the secretary of the Assembly of the SRC. Information on his activities before 1979 is sparse.

Appendix 4 – Editions for children and young people from the liberation until the end of 1949 in the People's Republic of Croatia. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, box 8.

The list is not dated or signed. It includes separate lists of publications for each of the five years individually, from 1945 to 1949, divided according to the origin of authors ("Our Writers", which refers to authors in Yugoslavia as a whole, and "Foreign Writers"). The document provides the names of publishers and the circulation of each title. Three titles were added in handwritten script.

Appendix 5 – Minutes from the meeting of representatives of publishing companies dated 1 April 1950. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, box 8.

The meeting was held in the Office for Information, that is, in the Agitprop place of work. The meeting agenda was the execution of the publishing plan for the first quarter of 1950. Grigor Vitez, representing the Ministry of Education, led the meeting in the absence of "comrade Foretić". Neda Rukavina represented Agitprop. Representatives of the following seventeen publishers were invited (listed alphabetically): Antifašistička fronta žena [Croatian Women's Antifascist Front], Centralni komitet Narodne omladine [Central Committee of the People's Youth], Fiskulturni savez Hrvatske [Physical Culture Association of Croatia], Glas rada [Voice of Work], Glavni savez poljoprivrednih zadruga [Main Union of Agricultural Cooperatives], Komisija za kinematografiju [Commission for Cinematography (for the Government of the People's Republic of Croatia)], Matica hrvatska [Matrix Croatica], Nakladni zavod [Publishing Institute], Narodna fronta [People's Front], Narodna knjiga [People's Book], Novo pokoljenje [New Generation (which became Mladost [Youth] in 1951)], Poljoprivredni

Prilog 7 – Šund literatura (izvještaj). HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, kutija 8.

Kratak osvrt nije potpisan, a izvorno nije ni naslovljen. Rukom je tintom dopisan naslov „Šund literatura“, a drugim rukopisom i olovkom „Izvještaj o“ ispred naslova. U gornjem desnom rubu dopisano je Agit/bez dat. Autor osvrta nabroja primjere izdanja „šunda“ u koji ubraja naslove kao što su *Grof Monte Christo* i *Winnetou* i druge „pustolovno-kriminalnoga sadržaja“, uključujući i stripove. Pri kraju zaključuje: „Sva ova literatura izdaje se samo radi financijskog efekta, da bi se pokrili gubici na ostaloj štampi ili za pokriće ostalih troškova, bez imalo vodjenja računa o odgojnoj strani.“ Na temelju navedenih izdanja može se zaključiti da tekst vjerojatno potječe iz kolovoza 1952.

Prilozi 8 (1 do 6) – Ocjene časopisa. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, kutija 8.

Prilog 8.1 – Koritnik. *Detski koutek*. 14. veljače 1949.

Prilog 8.2 – Koritnik. *Il pioniere*. 16. veljače 1949.

Prilog 8.3 – Koritnik. *Scuola nuova*. 18. veljače 1949.

Prilog 8.4 – Koritnik. *Vie Giovanili*. 21. veljače 1949.

Prilog 8.5 – Koritnik. *Pionir*. 22. veljače 1949.

Prilog 8.6 – Anonimno. *Pionir*. 1949.

Prilog 9 – Izvještaj o vjerskom glasilu *Gore srca!* Rijeka 5. srpnja 1947. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, kutija 8.

Tekst potpisuje Juraj Lazarić za Oblasni Agit-prop za Istru. Dopis je 5. srpnja 1947. iz Rijeke upućen „Agit-prop-u Centralnog komiteta K.P. Hrvatske“ u Zagrebu.

Prilog 10 – *Gore srca! vjerski list 2 (2/15. siječnja 1947); 1, 4.* HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, kutija 8.

Faksimili dviju stranica vjerskoga lista *Gore srca!* na koji se odnosi kritika Jurja Lazarića iz dopisa od 5. srpnja 1947. (Prilog 9). Na prvoj stranici broja 2 od 15. siječnja 1947. opširno se prenosi Papin govor, a tek na četvrtoj stranici nalazi se i bilješka od samo četiri retka u rubrici Razne vijesti na 4. stranici: „65. rođendan maršala Tita proslavljen je na svečani način u cijeloj Jugoslaviji. Maršal Tito primio je tom prigodom mnogobrojne čestitke iz Jugoslavije i inozemstva.“

Prilog 11 – Dokument „Popis revizora za štampu na terenu“ od 10. ožujka 1950. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, kutija 8.

U dokumentu se nalazi popis sedamnaest revizora (cenzora) koji u svojim oblastima (Bjelovar, Karlovac, Osijek, Rijeka, Split ili Zagreb) pišu izvješća o publikacijama koje izlaze na njihovom području. Velika većina ima tek nekoliko razreda osnovne škole, samo jedan završio je četiri godine Prava, a dvojica nekoliko semestara visokoga obrazovanja. Uglavnom su članovi Komunističke partije Jugoslavije (desetorica) ili Narodne fronte (petorica). Zanimljivo je da su dvojica isključena iz KPJ 1947., odnosno 1949. godine, a ipak su ostali na dužnosti.

Prilog 12 – Dopis „Podaci o štamparijama“ od 12. kolovoza 1946. godine. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, kutija 8.

nakladni zavod [Agricultural Publishing Institute], Prosvjeta [Enlightenment], Seljačka sloga [Peasant Unity], Šahovska centrala [Chess Centre], Tehnička knjiga [Technical Book], and Zora [Dawn]. Representatives from the printing houses “Ognjen Prica” and Tipografija [Typography] were also present. In conclusion, comrade Vitez reminded the publishers of the obligation to develop new plans and tasked those who had not done so to “create and submit them to the Office for Information as soon as possible”. The minutes were compiled by Lenče Žurić.

Appendix 6 – Report on publishing activities for children and young people in the People’s Republic of Croatia (from 1945 to the end of 1949). HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, box 8.

The report provides numerical data on published books for each year separately, but it warns that it is difficult to accurately determine the number of editions. It claims that there were no wordless picturebooks at all. It lists nine publishers who published, among other books, titles for children and young people, with the note that “Regarding the reorganisation of publishing companies in 1949, Novo pokoljenje is the only publisher for this type of literature” (1), with the remark: “This enables better control and systematic planning of publishing activities for children and young people” (2). The author(s) of the report advocate for the publication of a greater number of picturebooks for younger children and illustrated books for all age groups. At the end of the document, the publishing plan of Novo pokoljenje for the year 1950 is commented on, highlighting the stories of Ivana Brlić-Mažuranić, and authors Jovan Jovanović Zmaj, Lovrak, Radičević, Župančić, Čopić, Voranc, Pavičić, Diklić, and Bevk in the publishing series Pionirska knjižnica [Pioneer Library]. In addition, in the series *Moja prva knjiga* [My First Book], works by Andersen, Grimm, Zmaj, Nazor, Pavičić, Čopić, Oblak, and others are planned for publication. Another interesting goal is mentioned: the production of “children’s board games / various games between toys and picturebooks, for example, exercises for counting, cubes with pictures for assembling, and similar / which are not produced at all here but are necessary” (4).

Appendix 7 – Trash fiction (report). HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, box 8.

A brief overview, which is not signed, and originally is not even titled. The title “Trash fiction” is manually added in ink, and “Report on” is added in front of the title in different handwriting, written in pencil. In the upper right-hand corner, “Agit/without date” is added. The author of the report lists examples of “trash fiction” editions, including titles such as *The Count of Monte Cristo* and *Winnetou*, as well as other “adventure-criminal content”, including comics. Towards the end, they conclude: “All this literature is published only for financial purposes, to cover losses on other printing projects or to cover other costs, without taking into account the educational aspect”. Based on the editions mentioned in the document, it can be inferred that the text probably dates from August 1952.

Appendices 8 (1 to 6) – Evaluation reports of magazines. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, box 8.

Appendix 8.1 – Koritnik. Detski koutek [in Czech: Children’s Corner]. 14 February 1949. ▶

Dopis Okružnoga komiteta KPH za Baniju upućen je Centralnomu komitetu Komunističke partije Hrvatske, povodom njihove „depeše od 9. VIII. 1946. god“. Jedna je tiskara, nazvana „Banija“, nastala spajanjem konfisciranih tiskara, a druga je u vlasništvu udove Carek iz Petrinje. Popisuje se njihova imovina (inventar) i „stručna radna snaga“ s naznakom njihove političke podobnosti. Iako je vlasnica podobna, oduzet će joj se dva stručna radnika, njemačka zarobljenika, a planira se i spajanje njezine tiskare s „Banijom“. Konstatira se i sljedeće: „Štampala prije dva tjedna oglas za poziv na učestvovanje u hodočašće[sic!] na Mariju Bisticu – po naručbi“ (2). Dodaje se i opaska o jednoj tiskari u Kutini, u Okrugu Bjelovar, vlasnika „kolaboracioniste, kulturbudovca, koji je radio protiv NOP-a i upotrebljavao čerkeze kao radnu snagu za štampanje letaka protiv partizana“ (2) te se navode imena doušnika, drugova koji imaju točne podatke. Na ruku sumnjivom tiskaru ide sin, koji je bio u partizanima. Slučaj je prijavljen. Dopis za Agitprop komisiju OK (Okružnoga komiteta) potpisuje osoba prezimena Mrevlje.

Prilog 13 – Okružnica Agitpropa CK KPH Zagreb od 26. ožujka 1946. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, kutija 8.

Okružnica Agitpropa CK KPH iz Zagreba upućena je „Svima OK KPH“ (Okružnim komitetima Komunističke partije Hrvatske), obavještava svoje primatelje da svi kinematografi pod privremenom upravom različitih društava i ustanova imaju prijeći u vlasništvo Filmske direkcije NR Hrvatske, a također i o konfiskaciji privatnih kina nepodobnih vlasnika koja trebaju „što prije [postati] vlasništvo naroda“.

► **Appendix 8.2** – Koritnik. *Il pioniere* [in Italian: The Pioneer]. 16 February 1949.

Appendix 8.3 – Koritnik. *Scuola nuova* [in Italian: New School]. 18 February 1949.

Appendix 8.4 – Koritnik. *Vie Giovanili* [in Italian: Youthful Paths]. 21 February 1949.

Appendix 8.5 – Koritnik. *Pionir* [Pioneer]. 22 February 1949.

Appendix 8.6 – Anonymous. *Pionir* [Pioneer]. 1949.

Appendix 9 – Report on the religious magazine *Gore srca!* [Lift Up Our Hearts!]. Rijeka, 5 July 1947. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, box 8.

The text is signed by Juraj Lazarić on behalf of the Regional Agitprop for Istria. The letter is dated 5 July 1947, and is addressed to “Agitprop of the Central Committee of the Communist Party of Croatia” in Zagreb.

Appendix 10 – *Gore srca!: vjerski list* [Lift Up Our Hearts! Religious Magazine], Issue 2 (2/15 January 1947); 1, 4. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, box 8.

Facsimiles of two pages from the religious magazine *Gore srca!* to which Juraj Lazarić’s critique from the letter dated 5 July 1947 refers (Appendix 9). The first page of issue 2 from 15 January 1947 extensively features the Pope’s speech, and on the fourth page, in the Miscellaneous News section, there is a brief note of just four lines: “Marshal Tito’s 65th birthday was celebrated in a solemn manner throughout Yugoslavia. Marshal Tito received numerous congratulations on this occasion from Yugoslavia and abroad.”

Appendix 11 – The document “List of press auditors in the field” dated 10 March 1950. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, box 8.

The document contains a list of seventeen auditors (censors) who, in their respective areas (Bjelovar, Karlovac, Osijek, Rijeka, Split, or Zagreb), wrote reports on publications released in their regions. The majority of them have only a few grades of elementary school education, with only one having completed four years of law school, and two having completed several semesters of higher education. Most of them are members of the Communist Party of Yugoslavia (ten) or the People’s Front (five). Interestingly, two of them were expelled from the CPY in 1947 and 1949, respectively, but remained in their positions.

Appendix 12 – Memo “Data about printing houses” from 12 August 1946. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, box 8.

The memo from the District Committee of the Communist Party of Croatia for Banija is addressed to the Central Committee of the Communist Party of Croatia regarding their “dispatch of 9 August 1946”. One printing house, named “Banija”, emerged from the merger of confiscated printing houses, while the other is owned by the widow Carek from Petrinja. The letter lists their property (inventory) and “expert labour force” with indications of their political reliability. Although the owner is politically reliable, two skilled workers, German prisoners of war, will be taken from her, and there are plans to merge her printing house with “Banija”. It is noted: “Two weeks ago, she printed an advertisement for a call to participate in a pilgrimage to Marija Bistrica – on order” (2). There is also a remark about a printing house in Kutina, in the Bjelovar District, owned by a “collaborator, [...], who worked against the National Liberation Movement and used Circassians as a workforce to print leaflets against Partisans” (2). The names of informants, comrades with accurate information about their whereabouts, are provided. The fact that the suspicious printer’s son was in the Partisans works in his favour. The case was reported. The memo to the Agitprop Commission of the District Committee is signed by a person with the surname Mrevlje.

Appendix 13 – The circular from Agitprop of the Central Committee of the Communist Party of Croatia (CC CPC) Zagreb dated 26 March 1946. HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, box 8.

The circular from Agitprop of the Central Committee of the Communist Party of Croatia in Zagreb, addressed to “All RC CPC” (Regional Committees of the Communist Party of Croatia), informs its recipients that all cinemas under the temporary management of various societies and institutions are to be transferred to the ownership of the Film Directorate of the People’s Republic of Croatia. Additionally, it announces the confiscation of private cinemas owned by undesirable proprietors, which “should promptly become the property of the people”, i.e. expropriated.

References / Popis literature

Čopić, Branko. 1950. Naša dječja književnost [Our Children’s Literature]. *Nastava jezika i književnosti u srednjoj školi: časopis za stručna i metodska pitanja* 1 (1–2): 20–28. [ćir.]

- Hebrang Grgić, Ivana. 2000. Zakoni o tisku u Hrvatskoj od 1945. do danas [Publishing Legislation in Croatia from 1945 to the Present]. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 43 (3): 117–134.
- Raguž, Mirko & Ivana Šiprak. 2023 [2009]. Koritnik, Mladen. In/U: *Hrvatski biografski leksikon – 1983. – 2023.* (mrežno izdanje). Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <<https://bl.lzmk.hr/clanak/koritnik-mladen>> (accessed 19 December 2023/pristup 19. 12. 2023.).
- Majhut, Berislav & Sanja Lovrić Kralj. 2016. Eighty Years of *Junaci Pavlove ulice* in Croatian Children's Literature. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* 61 (2): 397–416.
- Majhut, Berislav & Sanja Lovrić Kralj. 2022. *Naša dječja književnost: hrvatska dječja književnost u Jugoslaviji 1945. – 1955.* [Our Children's Literature: Croatian Children's Literature in Socialist Yugoslavia 1945–1955]. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Oblak, Danko. 1975. Knjiga, odgoj, društvo [Book, Upbringing, Society]. In/U: *Igra, mašta, zbilja: 15. jugoslavenski festival djeteta u Šibeniku* [Game, Imagination, Reality: 15th Yugoslav Children's Festival in Šibenik], 35–40. Šibenik: Jugoslavenski festival djeteta.
- Pokorn, Nike. 2012. *Post-Socialist Translation Practices: Ideological Struggle in Children's Literature.* Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Stipčević, Aleksandar. 2000. *Sudbina knjige* [The Fate of the Book]. Lokve: Naklada Benja.
- Stipčević, Aleksandar. 2008. *Socijalna povijest knjige u Hrvata* [Social History of the Book among Croats], knj.3. Zagreb: Školska knjiga.
- Svetina, Peter. 2018. Domišljija, upor in kritika režima: subverzivni elementi v slovenski mladinski književnosti po drugi svetovni vojni [Imagination, Resistance, and Critique of the Regime: Subversive Elements in Slovenian Young Adult Literature after World War II]. U: *Słowiańskie światy wyobraźni*, edited by/uredili Magdalena Dyras, Alicija Fidowicz, Marlena Grudy, 57–70. Krakov: Uniwersytet Jagielloński.
- Svetina, Peter. 2019. *Metuljčki in mehaniki: Slovenska mladinska književnost med meščanstvom in socializmom* [Butterflies and Mechanics: Slovenian Young Adult Literature between the Bourgeoisie and Socialism]. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Šarić, Tatjana. 2010. Djelovanje Agitpropa prema književnom radu i izdavaštvu u NRH, 1945–1952 [Activity of the Agitprop in regard to Literary Work and Publishing in the People's Republic of Croatia from 1945 to 1952]. *Radovi – Zavod za hrvatsku povijest* 42 (1): 387–424.
- Šarić, Tatjana. 2015. Agitprop i Matica Hrvatska [Agitprop and Matrix Croatica]. In/U: *Enciklopedija Matice hrvatske*, edited by/uredili Igor Zidić, Jelena Hekman i Ivica Matičević, 39–46. Zagreb: Matica hrvatska.
- Vegh, Željko. 2015. Sudbina hrvatskih knjiga kršćanske tematike i nadahnuća u Gradskoj knjižnici u Zagrebu u doba komunizma [Fate of Christian-Themed and Inspired Croatian Books at Zagreb City Library During the Communist Era]. *Kroatologija* 6 (1–2): 27–93.
- Vujić, Mirjana. 2000. Zatvoreni fond cenzuriranih knjiga u praksi jedne knjižnice [Closed Stocks of Censored Books in the Practice of a Library]. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 43 (3): 98–108.

Sources / Izvori

- BIBRICH UIP-2014-09-9823. Zagreb: Učiteljski fakultet. <<http://bibrich.ufzg.hr>>.
- HR-HDA-1220. SKH. CK, Agit-prop. komisija, boxes 8 and 11/kutije 8 i 11.
- Pionir*. 1949. 8 (11–12).

Appendix 1 – Memo of the Society of Writers of Croatia, 5 July 1945.**Prilog 1** – Dopis (okružnica) Društva književnika Hrvatske od 5. srpnja 1945.

DRUŠTVO KNJIŽEVNIKA HRVATSKE

Broj: 6 Zagreb, 5.VII.1945

Predmet: Popis književnika kojima se dozvoljava
objavljivanje djela u našoj štampi.

REDAKCIJI

*Književnici**Zagreb*

Ovi književnici mogu suradjevati u našoj štampi pod svojim imenom prema zaključku suda časti Društva Književnika Hrvatske:

Nazor Vladimir	Ivanišević Drago
Kaleb Vjekoslav	Kolar Slavko
Dončević Ivo	Marinković Ranko
Horvat Joža	Vojković Zdenko
Franičević Marin	Munk Zdenka
Franičević-Pločar Jure	Gamulin Grgo
Zaninović Vice	Štambuk Zdenko
Popvić Vladimir	Gunhalter Željko
Kosak Đuka	Drndić Ante
Žimbrek Ladislav	Jakovljević Ilija
Vučetić Šime	Krleža Miroslav
Jeličić Živko	Krajncević Stjepan
Vitez Grigor	Hergešić Ivo
Čažić Josip	Kosor Josip
Turčinović Anđelka	Lovrak Mate
Koharević	Pavičić Josip
Čaće Ive	Šidak Josip
Ravlić Jakša	Nikolić Mihovil
Kaštelan Jure	Leskovar Janko
Barković Josip	Šimić Stanislav
Kirigin Ivo	Perković Luka
Škare Stanko	Šegedin-Kružić Petar
Gaži Franjo	Jakov Sekulić
Jurković Marijan	Vladimir Vuković
Priselac Branko	Brajer Mirko
Žakula Mimica	Badalić Josip
Pavić Nikola	Tabak Josip
Frol Ivo	Simić Novak
Škarić Josip	Bakula Petar
Fisković Cvito	Kirin Srećko
Lasta Petar	Markuš

-2-

Maixer Rudolf
 Tecilazić V.
 Begović Božena
 Premužić Ljerka
 Laszovski Ivanka
 Luketić Vera
 Koch Jana
 Raverta Nada
 Loboda -Zrinska Jelka
 Marković Zdenka
 Matić-Halle Marjana
 Živić Radovan
 Barac dr. Antun
 Truhelka Jagoda
 Šolc Oto
 Milković Zv.
 Selaković Milan

Kroz kratko vrijeme dostaviti ćemo Vam imena ostalih književnika koji mogu objavljivati svoja djela u našoj štampi te imena onih književnika koji privremeno ili trajno neće moći objavljivati svoja djela, jer su bili fašisti, služili vjerno okupatoru i ustašama.

SMRT FAŠIZMU -SLOBODA NARODU !

za ČASNI SUD
 DRUŠTVA KNJIŽEVNIK HRVATSKE
 /Štambuk Zdenko/

Zdenko Štambuk

Appendix 2 – Notes on the continuation of work on the Croatian Encyclopaedia by Mate Ujević, 5 June 1950.

Prilog 2 – Napomene o nastavku rada na Hrvatskoj enciklopediji Mate Ujevića od 5. lipnja 1950.

NAPOMENE O NASTAVKU RADA NA "HRVATSKOJ ENCIKLOPEDIJI"

I.

Prema Vašoj želji iznosim Vam ovdje neke napomene u vezi s nastavkom rada Hrvatske Enciklopedije. Razumije se, da u njima nisam pobliže rekao sve, što je u vezi s tim poslom. Mislim, da će trebati možda još dvije, tri promemorijske, da se obuhvati cijela problematika. Uostalom, možda će ove ostale stvari biti bolje rješavati usmeno.

1. U okviru "Zore" ili samostalna ustanova? Na sjednici sam izjavio, da bi radi razloga štednje bilo bolje, da se posao oko Hrvatske Enciklopedije razvija u okviru "Zore". Međutim, kod toga nisam vodio računa o činjenici, da bi se paralelno radilo i na "Malom leksikonu" i na rediciranju prvih pet svezaka Hrvatske Enciklopedije. Svakako je najbolje, da cijeli taj posao vodi ista redakcija, možda s posebnim glavnim urednikom za "Mali leksikon", pa nema opasnosti, da bi unutar redakcije nastale praznine u poslu.

A kako je posao težak, i kako će imati svoje specifične zadatke i probleme, držim, da bi centralizacijom redakcija otpao svaki prigovor za samostalno poduzeće, koje bi doista trebalo početkom godine i osnovati /recimo "Institut" Hrvatske Enciklopedije" i sl./

2. Namještenici, S obzirom na nestašicu stručnih ljudi kod nas, a nezaposlenih stručnih lica uopće nema, a s obzirom na karakter posla, bit će najbolje, da cijeli, ili gotovo cijeli, stručni personal radi u svoje slobodno vrijeme, poslije podne, a da se honorira ili po satu, ili po tarifi ili punom mjesecu. Kancelarijsko osoblje, jedan ili dvojica crtača moraju biti namješteni kao stalni namještenici ustanove.

3. Broj članova redakcije. Ukoliko bi se redaktorski posao obavljao na ovom principu, problem broja stručnih lica u redakciji nema gotovo nikakva značenja. Što više dobrih stručnjaka, to bolje. Posao će se brže odvijati. Za normalno i solidno poslovanje bit će, svakako, potrebno oko 22 stručna lica i oko 8 pomoćnih sila, i to:

- 1.1. Redakcija /neučna revizija, prerada članaka u leksikalni oblik, jezično i stilsko dotjerivanje i ujednačenje/ ... 12
2. Korektura ... 4
3. Ilustracija ... 2
4. Tehnička redakcija ... 2
5. Crtača ... 2

B. Kancelarija

1. Depisivanje, sprema pošte, arhiv, pisanje ... 1
2. Prepisivanje članaka ... 2
3. Sprema rukopisa i rukovanje rukopisima ... 2
4. Telefonistkinja ... 1
5. Rukovodilac alfabetara ... 1

Pored toga, dvojica, trojica podvojnika za raznošenje pošte i sl.

- 2 -

4. Kola. S obzirom na vanredno velik nabrođaj, Tredišnjeg uredništva s urednicima struka, suradnicima, cetačima i t. d. uredništvo bi moralo dobiti na raspolaganje jedna kola /Hrvatska enciklopedija je prije rata imala jedna osobna i jedna teretna kola/. Treba držati u vidu, da se u samom Zagrebu bitu preko Zoo suradnika i urednika, od kojih su mnogi slabo pokretni. I s najboljom organizacijom, s njima je nabrođaj gotovo nemoguć, ako uredništvo ne posjeduje kola, koja može prema potrebi poslati po takve suradnike i urednike. Cim toga, potrebno je da uredništvo ima barem tri samostalna telefonska aparata.

5. Početak rada. S radom se može početi prema potrebi, ali bi bilo dobro početi odmah. Vjerojatno, da bi se u tom slučaju uspjelo podijeliti veći dio materijala već ove jeseni, pa bi suradnici imali dovoljno vremena, da ih obrade do mjeseca veljača i ožujka, kako bi se u arhivu moglo već predavati materijal tiskari. Za početak rada potrebno bi bilo postaviti: glavnog urednika, jednog člana uredništva, koji bi mogao s uspjehom pomagati oko rekonstrukcije postojećeg materijala i oko pripremih organizacijskih poslova, 1 pisaricu, i arhivara i jednog podvornika. U oktobru bi već trebalo uglavnom kompletirati cijelu redakciju

S obzirom na poznavanje materijala, stanja rukopisa i alfabetara, predlažem, da se angažira kao člana uredništva prof. Zvonka Doroghya, a da se za arhivara, koja bi ispočetka pomagala i kao dopisnik, angažira Anđelju Podnar, čim vnicu, koja je radila te poslove u Hrvatskoj enciklopediji. Cim toga; treba angažirati jednu silu, koja bi mogla s uspjehom raditi na rekonstrukciji materijala Malog leksikona. Za to mjesto predlažem Veru Bičanić, koja je radila cijelo vrijeme u Malom leksikonu, i njegovo stanje poznaje bolje od drugih. Ona dolazi u obzir kao redaktor, odnosno član redakcije.

Kako rekoh, ostale probleme mogu razjasniti nekadno ili će ih trebati rješavati, kako se postave.

/M. Ujević/

U Zagrebu, 5. VI. 1960.

Appendix 3 – Memo on the continuation of work on the *Croatian Encyclopaedia* dated 12 June 1950, written on the memorandum of the Main Directorate of Economic Enterprises of the Ministry of Education of the People's Republic of Croatia.

Prilog 3 – Dopis o nastavku rada na *Hrvatskoj enciklopediji* od 12. lipnja 1950. na memorandumu Glavne direkcije privrednih poduzeća Ministarstva prosvjete Narodne Republike Hrvatske.

Stanko Uzelac
~~Glavna direkcija privrednih poduzeća~~
Zagreb, ~~12. lipnja 1950.~~ 19. 50.
Prilog Jugoslovenskoj Armiji 2

ili Olsky

(6)

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
GLAVNA DIREKCIJA PRIVREDNIH PODUZEĆA
MINISTARSTVA PROSVJETE

Telefon: 23-135 Cakovni RN 402-821800

Sektor:
Broj:
PREDMET:

*(prijedlozi o radu
na hrv. i sloj. enciklopediji)*

Poslije sastanka na kojem smo opširnije pretresali sva pitanja oko nastavke rada na Hrv. enciklopediji, Ujević je na naše traženje izložio svoje mišljenje i prijedloge. Te njegove prijedloge prilazem.

Sve je ovo za diskusiju.

Međutim je smatram da je potrebno odmah početi s radom, a ova pitanja rješavati će se postepeno.

Ujević bi trebali koristiti svakako. On sada radi isti posao kod Akademije (Lomovski leksikon) i njegovo radno vrijeme kod Akademije sad bi se već dalo smanjiti s time da radi i kod "Zore" na postavljanju rada za Hrv. enciklopediju.

Prema materijalu koji postoji, te ako se s radom odmah započne, Ujević je izjavio da bi Mala enciklopedija mogla biti pripravljena za štampu do kraja 1951 god. (naravno uz pretpostavku da se odmah otpočne s radom).

VI svezak velike enciklopedije mogao bi izaći iz štampe koncem 1951 godine.

Papir na kojemu je ranije Štampana Enciklopedija izrađen je u Sloveniji, a i koža je domaća (Karlovec). Injigoveško platno, koje je sad i kod nas kvalitetnije nego prije rata, bilo je uvezeno iz Italije (Milano). Isto tako iz inostranstva su bila nabavljena slova, boje, foto materijal i t.d.

Prema tome trebalo bi osigurati izradu kvalitetnog papira u Sloveniji. Za platno će trebati ispitati da li se domaći kvalitet zadovoljiti i u protivnom ga osigurati u Italiji (oko 14.000 m). Ostalo je potrebno uvesti.

Posebno je pitanje Štamperije i kod određivanja planskih zadataka Štamperijama za 1951 treba o tome voditi računa.

h. Pulic

NZH, Zagreb — 116-50

Appendix 4 – Editions for children and young people from the liberation until the end of 1949 in the People's Republic of Croatia.

Prilog 4 – Izdanja za djecu i omladinu od oslobodjenja do kraja 1949. u NRH.

<u>IZDANJA ZA DJECU I OMLADINU OD OSLOBODJENJA DO KRAJA 1949. u NRH</u>		
1945.		
<u>Naši pisci</u>		
1. <u>Babić V.:</u>	Drug Slobodan, Prosvjeta, Zagreb,	10.000
2. <u>Čopić B.:</u>	Priče partizanke, Prosvjeta, Zgb. 1-5 izdanja	28.000
3. <u>Iš pance Maropere,</u>	Prosvjeta, Zgb,	10.000
4. Lovrak M.:	Družina Pere Kvržice, Prosvjeta, Zgb.	5.000
5. Nazor V.:	Gubovac, Nakladni zavod Hrvatske, Zgb.	5.000
<u>Strani pisci</u>		
6. Bulatov M.	Izabrane ruske narodne priče, Nakl. zavod Hrvatske, Zagreb /I-II.izd./	20.000
7. Solovjev:	Ivan Nikuljin, ruski mornar; Nakl. zavod Hrvatske,	5.000
8. Uljanova A.I.:	Lenjinovo djetinjstvo i školske godine, Nakladni zavod Hrvatske, Zgb.	10.000
9. <u>Puškin A.S.:</u>	Priča o caru Saltanu i Priča o zlatnom pjetliću. Nakladni zavod Hrvatske, Zagreb	5.000
10. Hoyt V.:	Malibu. Matica Hrvatska,	10.000
1946.		
<u>Naši pisci</u>		
1. <u>Babić V.:</u>	Tri ptičice, Prosvjeta	10.000
2. <u>Bonifešić Rožin M.:</u>	Cvrčak, Igrokaz. NZH	10.000
3. <u>Brilli-Krklec:</u>	Pioniri grada. NZH	5.000
4. <u>Čaće I.:</u>	Golubinja duša. Igrokaz. NZH.	10.000
5. <u>Čaće I.:</u>	Nogometna lopta, Igrokaz. NZH.	10.000
6. <u>Čopić B.:</u>	Bojna lira pionira. Pjesme. Prosvjeta.	10.000
7. <u>—</u>	U svijetu medvjeda i leptirova. Prosvjeta.	5.000
8. <u>Krklec-Hezedeučić:</u>	Put u život (slikovnica), Pedagoško-književni zbor.	10.000
9. Lovrak M.:	Prijatelji. NZH.	5.000
10. Nazor V.:	Veli Jože, NZH.	5.000

-2-

11. Pavišić J.:	Djeca majke zemlje. NZH.	20.000
12. -"-	Slikovnica o životu i svijetu NZH.	10.000
13. -"-	Veliki krijeva. Igrokaz. NZH.	10.000
14. Prodanović T.:	Nova smjena. Igrokaz. NZH.	10.000
15. -"-	Od sunca do čovjeka. NZH.	5.000
16. Sušević Branko:	Mirko i Merko. Pedag.knjiz.zbor	6.000
17. Šupančić O.:	Ciciban. NZH.	10.000

Strani pisci

18. Beljajev S.:	Doživljaji Samuela Fingla. NZH.	10.000
19. Grigorjev S.T.:	Suvorov. NZH.	10.000
20. Grossman V.:	Život. NZH.	2.000
21. Kononov A.:	Priče o Lenjinu. NZH. I.izd.1945. II.izdanje 1946.	20.000
22. Maršak S.	Petruške. NZH.	10.000
23. Nikišorova O.:	Rusko-srpsko ogledalo. Prosvjeta	2.000
24. Prišvin M.:	Lisičina hljeb. NZH.	20.000
25. Rakovskaja N.:	Dječak iz Lenjingrada. Ped.knj. zbor	5.000
26. Conibear K.:	Životinje dalekog sjevera. NZH.	10.000
27. Defoe D.:	Robinzon Kruso . NZH.	5.000
28. Krakonoš i druge	Češke priče za djecu. Prosvjeta.	5.000
29. Nemcova B.:	Bakica. NZH.	5.000
30. Verne J.:	Tajanstveni otok. Matica Hrvatska	5.000
31. Verne J.:	Zemlja krzna. Matica Hrvatska	5.000

1947.

Naši pisci

1. Čopić B.:	Rosa na bajonetama. Prosvjeta.	5.000
2. -"-	Vratolomne priče. Nopok.	5.000
3. Janevski S.:	Pioniri, pionerke, bubice i šumske zverke. Prosvjeta.	3.000
4. Nazor V.:	Crvenkapica. NZH.	3.000
5. -"-	Pepeljuga. NZH.	3.000
6. -"-	Pionir Grujo. NZH.	3.000
7. -"-	Puškibuški (slikovnica). NZH.	7.000
8. ---	Partizanska. Gl.odb.APŽ Hrvatske	9.000
9. Pavišić J.:	Priče. NZH.	3.000
10. Prodanović T.	Dječak u prirodi. Prosvjeta.	5.000

-3-

11. Sever S.t Majko, mašto? Prosvjeta. 5.000

Strani pisci

12. Arnold V.S.t U gostima kod majmuna. Gl. odbor APZ
Hrvatske. 20.000

13. Danjko E.: Kineska tajna. M.H. 5.000

14. - Isabrane bajke naroda SSSR. NOPOK 6.000

15. Kovpale S.A.: Od Putivlja do Karpata. NZH. 5.000

16. Lebedjev V.: Frunse. Nopok. 10.000

17. - Lenjin i Staljin u priči i sjećanju.
Seljačka Slova. 10.000

18. Majakovski V.: Prošitaj, proskitaj i Paris i Kitaj
Kultura. 15.000

19. Nekrasova L.: Igračke, radionice igračkarske. Gl.
odbor APZ. 20.000

20. Nosov N.: Tuk - Tuk - Tuk. Prosvjeta. 10.000

21. Paustovski K.: Oluja u stepi. Ped.knjiž.zbor 3.500

22. Uljanova A.I.: Lenjinovo djetinjstvo i školske
godine. Nopok. 10.000

23. Voronkova L.: Djevojčica iz grada. Gl. odbor APZ 20.000

24. Žitkov B.: Što sam vidio. Kultura. 10.000

25. Andersen H.K. Ružno pače i druge priče. Prosvjeta 5.000

26. Defoe D.: Robinzon Aruzo. NZH. 5.000

27. Forster E.W.: Kroz Indiju. Kultura. 5.000

28. Ferrault Ch.: Mačak u čizmama. Nopok. 10.000

29. Twain M.: Pustolovine Huckleberry Finna. NZH. 4.000

30. -"- Pustolovine Toma Sawyera. NZH. 4.000

31. Verne J.: Petnaestgodišnji kapetan. Nopok. 5.000

1948.

Naši pisci

1. Čopić B.: Mrtvica brani komandanta i druge
priče. Nopok. 10.000

2. -"- Sunčana republika. Nopok. 10.000

3. -"- U svetu medveda i leptirova.
Prosvjeta. 5.000

4. Diklić A.: Priče iz škole i šumina gaje. Nopok. 10.000

5. -"- Narodne pripovijetke. Nopok. 10.000

6. Pavičić J.: Radost mladog pokoljenja. 5.000

7. Seliškar T.: Drugovi. Nopok. 8.000

8. -"- : Družina Sinjega galeba. Nopok. 5.000

-4-

9. Sever S.:	Mali kineski Kong. Prosvjeta.	5.000
10. Slokan F.:	Priče o bijelom kruhu. Nopok.	15.000
11. Tito pionirima.	Nopok.	10.000
12. Tito omladini.	Nopok.	10.000
13. Slokan F.:	Priče o stvaranju novoga svijeta. Nopok.	10.000
14. Barković J.:	Sinovi slobode. Nopok.	6.000
15. Pavičić J.:	Dva druga. Nopok.	10.000
16. Diklić A.:	Selo kraj Tamiša. Nopok.	15.000
17. Makedonske narodne pjesme.	Nopok.	10.000
18. Čopić B.:	Priče partizanke. Prosvjeta.	5.000
19. -"-	Bojna lire pionira. Prosvjeta.	5.000

Strani pisci

20. Bažov B.:	Škrinjica od malahita. Selj.Sloga.	5.000
21. Bijenki V.:	Šumske novine(za svaku godinu).Nopok	8.000
22. Borovina B.:	Neobičan talog. Prosvjeta.	5.000
23. Čarušić B.:	Priče. Nopok.	8.000
24. Gašpar A.:	Škola. Kultura . NOPOK	10.000
25. -"-	Timur i njegova četa. Nopok.	9.000
26. -"-	Vojna tajna. Daleke zemlje. Nopok.	10.000
27. Gorki M.:	Priče i legende. Nopok.	15.000
28. Iljina J.:	Četiri uspjeha Gulje Koroljove. Nopok.	8.000
29. Kapica O.:	Zečić. Nopok.	10.000
30. Katerli E.:	Kula gromovnica. Prosvjeta.	10.000
31. Koroljenko V.G.	Pripovetke i crtice iz Sibira. Prosvjeta.	7.500
32. Odojevički V.:	Gradić u tabakeri. Nopok.	10.000
33. Pavlova N.:	U živoj sobici. Nopok.	10.000
34. Prišvin M.M.:	Priče za djecu. Nopok.	8.000
35. Sotnjak J.:	Naša djela. Nopok.	8.000
36. Tolstoj A.:	Zlatni ključić. Nopok.	8.000
37. Vodovozova J.N.	Istorija jednog djetinjstva.Pro- svjeta.	5.000
38. Voljin B.:	Lenjinova mladost. Nopok.	8.000
39. Žitkov B.:	Pripovijesti. Ped.knj.zbor	5.000
40. Saltikov-Ščedrin	Basne. Ped.knjiž.zbor	7.000
41. Marčevski M.:	Bugarske narodne priče.Nopok.	10.000
42. Marryat	Ukleti Holandez. Izdavački zavod Jugoslavenske akademije.	5.000
43. Thompson E.S.:	Vinipeški vuk. Nopok.	10.000

-5-

44. Čarušić E.:	Nikita. Nopok.	10.000
45. Ostrovski N.:	Kako se kalio šelik. Nopok.	15.000
46. Koševnjikov.:	Oceanov brat. Nopok.	8.000
47. Irašnjikova.:	Negdje u Sibiru. Nopok.	5.000
48. Puškin:	Bajka o zlatnom pjetliću. Nopok.	6.000
49. <u> " </u>	Bajka o mrtvoj knjeginji i sedam delija. Nopok.	10.000
50. Tihonov.:	Onih dana. Nopok.	6.000
51. Iljiv:	Čovjek i prirodne sile. Nopok.	6.000
52. Bažov P.:	Uralске bajke. Prosvjeta.	5.000

1949.

Naši pisci

1. Čopić Branko:	Surova škola. Nopok.	10.000
2. <u> " </u>	Oj sokole. Nopok.	8.000
3. <u> " </u>	Šest vukova i jedan rep. Nopok.	10.000
4. Nazor V.:	Pionir Grujo. Nopok.	10.000
5. <u> " </u>	Istarski gradovi. Nopok.	6.000
6. Laszowski-Vujičić I.:	Spašeno svijetlo. Igrokaz. Nopok.	10.000
7. Pavičić J.:	Veliki krijes. Igrokaz. Nopok.	10.000
8. Čopić B.:	Major Bauk. Nopok.	10.000
9. Pavičić J.:	Politarci. Nopok.	6.000
10. -----	Almanah omladinske štampe. Nopok.	6.000
11. -----	Radne akcije NOH. Nopok.	6.000
12. -----	Graditeljima omladincima. NOPOK.	10.000
13. -----	Omladina jugoistočne Azije. Nopok.	8.000
14. -----	Savjeti mladim režiserima. Nopok.	10.000
15. Seliškar T.:	Mazge. Nopok.	10.000
16. Janevski S.:	Raspjevana slova. Nopok.	6.000
17. Levstik F.:	Martin Krpan. Nopok.	10.000
18. <u> " </u>	Tamnih	10.000
19. <u> " </u>	učava kosa	4.000

Strani pisci

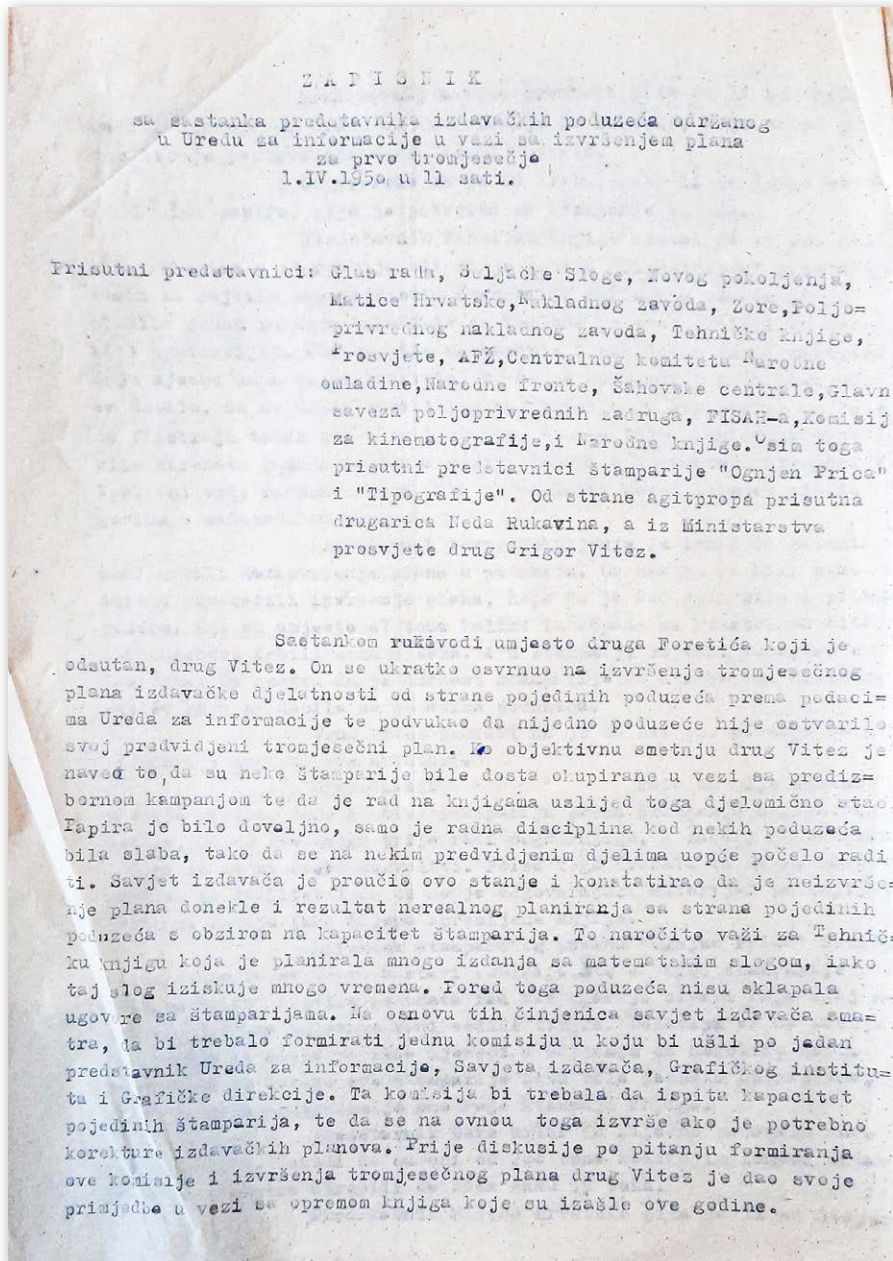
18. Storm:	Admiral Ušakov. Nopok.	8.000
19. -----	Vasilisa premudra. Nopok.	10.000
20. Dickens Ch.:	David Copperfield. Nopok.	8.000
21. La Fontaines:	Basne. Nopok.	10.000
22. Maršale S.:	Vojna pošta. Nopok.	8.000
23. London J.:	Pripovijesti. Nopok.	8.000

-6-

24. Mikluho-Maklay:	Putovanja. Nopok.	12.000
25. Gajder A.:	Bubajareva sudbina. Nopok.	10.000
26. -"-	Škola. Nopok.	10.000
27. -"-	Zapisi s fronta. Nopok.	10.000
28. Twain M.:	Život na Missisipiju. Nopok.	8.000
29. Tumerman:	Svjetlost i njeni izvori. Nopok	6.000
30. Iljin-Segal:	Kako je čovjek postao div II. Nopok.	10.000
31. Bažov:	Srebrni papčić. Nopok.	10.000
32. <u>Elin Pelin:</u>	Priče i besne. Nopok.	10.000
33. <u>Puškin A.S.:</u>	Car Saltan. Nopok.	15.000
34. <u>Umski:</u>	Priče za djecu. Nopok.	10.000
35. <u>Dickens Ch.:</u>	Pickwickovci. Nopok.	8.000
36. Darwin Ch.:	Put jednog prirodoslovca oko svijeta. Nopok.	12.000
37. <u>Puškin A.S.:</u>	Bajka o ribaru i ribici. Nopok	10.000
70 / 38. <u>Nikolov</u>	<i>Crvena narana</i>	<i>10.000</i>

Appendix 5 – Minutes from the meeting of representatives of publishing companies dated 1 April 1950.

Prilog 5 – Zapisnik sa sastanka predstavnika izdavačkih poduzeća od 1. travnja 1950.

- 2 -

Predstavnik Matice Hrvatske pita da li se treba tražiti dozvola od Ureda za informacije za rukopise koji su od prije nego što je postavljeno da se traži dozvola.

Odgovaralo mu je da treba, kako bi se imalo uvida u količinu papira, koja je potrebna za štampanje knjiga.

Predstavnik Tehničke knjige iznosi da su oni dali više rukopisa u štampariju ali da je jedino "Tipografija" prišla tom poslu sa najviše odgovornosti. Štamparija Nakladnog zavoda im je složila jedan rukopis tako da se da izgleda po svojoj prilici da neće biti upotrebljiv. Što se tiče ugovaranja i zaključka da se rukopisi daju mjesec dana prije kvartala, to se ne sprovodi i radi toga što se desilo, da se dosta stvari izgube. Pored toga štamparija ne žele da fiksiraju tačan rok u zaključnicu. Što se tiče planiranja nije im bila skrenuta pažnja da treba voditi računa o kapacitetu štamparije. Ipak oni vode računa o tome šta je "Nakladni zavod štampao prošle godine u materijalnom slogu."

Predstavnik Novog Pokoljenja je iznio da su oni analizirali realiziranje plana u poduzeću. On smatra da nisu samo izbori poremetili izvršenje plana, nego da je kod njih bilo i pitanje papira. Oni su umjesto 47 tona koliko im otpada na kvartal od čitavog kontingenta, dobili samo 5 tona. A u štampariji su dali rukopise za 100 tona. On smatra da je dužnost štamparije da utroše onu količinu papira koju su dobile za pojedina poduzeća.

Drug Vitez podučiti da je tu baš ono pitanje da li štamparije mogu to sve svladati.

Predstavnik Matice Hrvatske kaže da nije glavno pitanje papira, nego i stav štamparija prema štampanju knjiga. On smatra, da se sve drugo prije radi nego knjige, a zastoj na izdavanju knjiga se ne bi smjelo dozvoliti. Pored toga trebala bi da se povede i borba za kvalitet i da se nađe odgovarajući materijal za knjige. Slovenci izdaju jako lijepo opremljene knjige.

Direktor štamparskog zavoda "Ognjen Prica" ističe da je važno da se dobro sastavi komisija. Što se tiče štamparije "Ognjen Prica" najviše se onemogućava rad kad upadaju stvari koje njoj ne spadaju jer ona uglavnom radi velike tiraže. Dešavaj se da dobije djelo koje se slaže po više mjeseci a odštampa za nekoliko sati. Pored toga za izbore sve štamparije nisu bile jednako opterećene, a baš su bile opterećenije one koje štampaju knjige.

Predstavnik Zore misli da nijedno poduzeće neće izvršiti plan. "svodi da su oni od 200 tona koliko im isanasi čitav kontingent papira utrošili do sada samo 15 tona.

Predstavnik Matice Hrvatske pita da li su štamparije

- 3 -

dobile planove nakladnika i dali su te planove uvrstili u svoje.

Predstavnik Šahovske centrale predlaže da bi komisija trebala temeljito da radi i da rješiti probleme koji sami nakladnici ne mogu riješiti. Oni sami nisu mogli do sada izdati ni jednu knjigu.

Drug Jeličić je izjavio da on nije za stvaranje novih komisija, nego smatra da treba da prerade ona tijela koja već postoje.

Drugarica Rukavina predlaže obratiti se radi čega je potrebno formiranje komisije. Komisije jedino može da ispita i utvrdi stvarne stanja te predloži izvjesne korisne izmjene.

Predstavnik Zore smatra s obzirom na rad štamparija da bi trebalo da se smanji broj djela koja će se izdati a da se povisi naklada.

Drug Bašnjak iz "Tipografije" slaže se da se formira komisija koja će utvrditi koliko koja štamparija može da izbaci. Što se tiče "Tipografije" ona je pored izbornih izdanja radila na knjigama i pripremila nekoliko djela.

Predstavnik Tehničke knjige smatra da ne bi trebao u komisiji da bude predstavnik Grafičke direkcije, budući da je ona ta koja najčešće ometa ispunjenje planova. Smatra da se nekim pitanjima treba čak pozabaviti Kontrolna komisija.

Predstavnik Šahovske centrale smatra, da bi trebalo odrediti tiskaru koja će raditi na izvršenju zadataka koji se ne mogu planirati a moraju se izvršiti. Drug Jeličić ukazuje da bi trebalo vidjeti kako rade beogradska poduzeća, budući da se rad kod njih odvija mnogo ravnomjernije a ne kampanjski.

Direktor štamparskog zavoda "Ognjen Prica" ističe da je kapacitet beogradskih štamparija veći ali da im je stručan kadar slabiji, te prema tome i kvalitet loš. Čak oni dosta stvari prebacuju na Zagreb. Što se tiče komisije ona treba da ustanovi šta koja štamparija treba da radi.

Predstavnik Tehničke knjige predlaže da u komisiju udje više stručnjaka.

Drugarica Rukavina naglašava da će formirana komisija imati podršku od svih stručnjaka u štamparijama jer je i njima u interesu da se to pitanje pravilno riješi.

Direktor štamparije "Ognjen Prica" smatra da će nakon završetka rada komisije biti postavljene jedino pitanje prebacivanje ljudi već prema tome kako će se predviđati rad pojedinih tiskara.

Drug Jeličić još jedamput podvlači da se mora riješiti problem vanplanskih zadataka, koji se već duže vremena provlači.

- 4 -

Radi toga se i dešava da štamparije izvršavaju i prebacuju planove dok ih izdavačka poduzeća ne ostvaruju. Treba pronaći put da se rad na izdavanju knjiga ne zakoči u tolikoj mjeri.

Drug Vitez izjavljuje da će Ured za informacije riješiti pitanje formiranja komisije koja će biti upućena u zadatke a upoznate su datim sugestijama na ovom sastanku te će odmah prići radu.

Drugarica Rohavina ističe da se na dosadašnjem sastanku pojavilo pitanje broja knjiga koje će se izdati jer se težište bacilo na izbor djela i slično. "ad-jutim" nada će se prići rješavanju iskrslog problema te će se neke knjige možda prebaciti za kasnije.

Drug Vitez postavlja pitanje perspektivnih planova koje su trebala da izrade sva poduzeća. Budući da je same nekoliko poduzeća donjelo planove zadužuju se ostala poduzeća da ih izrade i dostave u najkraće vrijeme Uredu za informacije.

Sastanak završen u 15 sati.

Vodila zapisnik: Lenče Žurić.

Lenče Žurić

Appendix 6 – Report on publishing activities for children and young people in the People's Republic of Croatia (from 1945 to the end of 1949).

Prilog 6 – Izvještaj o izdavačkoj djelatnosti za djecu i omladinu u NR Hrvatskoj (od 1945. do kraja 1949. godine).

CKKPZ. Br. 2488/50 25/III.50.

IZVJEŠTAJ (10)

o izdavačkoj djelatnosti za djecu i omladinu u NR Hrvatskoj

U NRH je u razdoblju od 1945. godine do kraja 1949. godine
štampano omladinskih i dječjih izdanja:

Godina	domaći pisci		strani pisci		Ukupno	
	broj izd.	broj primj.	broj izd.	broj primj.	broj izd.	broj primj.
1945.	5	58.000	5	50.000	10	108.000
1946.	17	151.000	14	124.000	31	275.000
1947.	11	51.000	20	183.000	31	234.000
1948.	19	164.000	33	268.000	52	432.000
1949.	19	160.500	21	203.000	40	363.500
UKUPNO	71	584.500	93	828.000	164	1.412.500
%	43,3		56,7			

Teško je odrediti tačno jer specijalnih izdanja za djecu, na primjer slikovnica bez teksta i slično, uopće nije bilo, ali od gore navedenih podataka mogu se kao izdanja za djecu izdvojiti slijedeći podaci:

Godina	Domaći pisci	Strani pisci	UKUPNO
1945.	2	1	3
1946.	3	2	10
1947.	3	4	7
1948.	5	11	16
1949.	5	7	12
UKUPNO	23	25	48

ili 29% od ukupnog broja omladinskih i dječjih izdanja. Omjer stranih i domaćih pisaca je podjednak.

Broj izdavačkih poduzeća koja su izdavala knjige za djecu i omladinu mijenjao se u razdoblju od 1945. godine do danas. Dok su poznat broj takvih izdanja u 1945. godini štampali: Nakladni zavod, Trosvijeta i Matica Hrvatska, u 1946. g. proširuje se izdanjima Pedagoško-književnog zbora, dok 1947. godine štampa pored ranije navedenih i APZ, Seljačka sloga, Kultura, Jugoslavenska akademija i novo formirano poduzeće "Novo pokoljenje". Već u 1948. godini najveći dio izdanja otpada na "Novo pokoljenje", dok je u vezi reorganizacije izdavačkih poduzeća u 1949. godini "Novo pokoljenje" jedini izdavač za tu vrstu literature. Pri ostalim izdavačkim poduzećima obustavljeno je

-2-

Štampanje dječjih i omladinskih izdanja zbog toga što je to u većini slučajeva za njih bio zadetak drugostepene važnosti, pa su, na primjer zbog pomanjkanja papira i slično otpadale baš ta djela. Ovakvo je omogućena bolja kontrola i sistematsko planiranje izdavačke djelatnosti za djecu i omladinu.

Godina	Nov. Pokoljenja			N. Z. M. i. r.			Pom. i. r.			Kol. M. i. r.			Kol. R. i. r.			M. i. r.			K. i. r.			M. i. r.		
	D	S	Uk	D	S	Uk	D	S	Uk	D	S	Uk	D	S	Uk	D	S	Uk	D	S	Uk	D	S	Uk
1945.	-	-	-	1	4	5	4	-	4	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5	10
1946.	-	-	-	12	9	21	3	2	5	-	2	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	17	14	31
1947.	1	5	6	5	4	9	4	2	6	-	1	1	-	1	1	3	4	-	3	3	-	-	-	-
1948.	15	24	39	-	-	-	4	5	9	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	11	20	31
1949.	19	21	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	21	40
UKUPNO	35	50	85	18	17	35	15	9	24	0	4	4	2	4	6	1	3	4	0	3	3	-	-	-
															0	2	2	0	1	1	71	93	164	

(D - domaći pisci, S - strani pisci, U - Ukupno)

Iz priloženih pregleda je vidljivo da je u tom razdoblju štampan veći broj prijevoda stranih djela nego domaćih. To je bila praksa većine izdavaških poduzeća, a osobito Novog pokoljenja. Odnos domaćih i stranih djela koji je u 1945. i 1946. god. pojednak a koji 1947. godine raste u korist stranih autora, da se u 1948. godini gotovo podvostručili, opet je u 1949. godini izjednačen, dok je u planu za 1950. godinu broj predviđenih domaćih izdanja znatno povećan.

I ranija izdanja ostalih poduzeća kao i "Novog pokoljenja" kasnije jedinog izdavača dječje i omladinske literature, orijentirali su se više na omladinu i mlađu školsku djecu nego na djecu predškolskog uzrasta. Zbog toga nedostaje slikovnice za predškolsku i posve malu djecu. I ovaj malen broj izdanja za tu dob, većinom ne odgovara ni sadržajem, ni opremom (kao primjer navodimo samo nekoliko ranije izdanih slikovnica: "Mirko i Marko" /ponovno izdanje predratne slikovnice donekle popravljene/; slikovnica je neodgojna - velička vrijednost novca i težnja za novcem kao pokretač u radu; "Put u život" sa neaktuelnim ~~sadržajem~~ sadržajem; ili slikovnica "Pioniri grada" veoma slabo ilustrirana sa stihovima/nategnutim, izopačenim prikazom pionira koji grade velike kuće, a odrasli im samo pomažu/.

Općenite primjedbe na tematiku dosadašnjih omladinskih, odnosno dječjih izdanja, bile bi sljedeće:

a) izdanja za malu djecu - predškolske doba (3-5 god.). Kao što je prije navedeno nedostaju slikovnice (u boji) sa veoma jednostavnom tematikom (pojedinačne ili skupne slike domaćih životinja

-3-

i zvižeri, vođa i povrca, alata i ostalih predmeta iz najbliže okoline djeteta /, koje služe kao vježbe za govor, raspoznavanje oblika boja i t.d. Nedostaci knjiga pogodnih za pamćenje i recitiranje su kratkim zvonkim stihovima također za vježbu pravilnog izgovaranja. Za veće pjesnice / ali ne predugo /, kao i prozne nastavke i slikovnice postoji niz tona koje su nedovoljno ili uopće nisu obrađene, na primjer: pionirski željeznice, pioniri - željeznice, pionirski pohodi, drug Tito, narodni heroji, naša Armija, avioni - svijatibari, brodovi - mornari, razni zanati / tetari, zidari, stolari, krojači, i.t.d., ostala zanimanja / učitelji, liječnici, itd., brodovi na selu / sijanje, oranje, setva, berba, traktori /, tvornice / strojevi, proizvodi, dimnjaci, itd., priroda / rijeka i dr. / i drugo.

b/ Za veću pretakolnu djecu i djecu mlađeg školskog uzrasta nedostaje naučno popularnih izdanja kao i popularnih izdanja iz naše historije, iz života i rada pionirске organizacije.

Iako se opremi omladinskih i dječjih knjiga povećuje više pažnje, ona još uvijek nije zadovoljavajuća. Ona uvijek ima knjige koje nisu ilustrirane, pa čak i bez slika na omladina bez toga ne bi smjelo biti omladinskih izdanja. Neke izdanja popravnata su nejasnim, djeći nepristupačnim crtežima / Brevk: Tomsovi, Joli: Eriše, itd. / U većini izdanja koja su ilustrirana crteži nije čist, te ga djeca teško ili različno tumače, a svojim zapletanjem uopće u i nedostatak / neproporcionalnosti tijela, udova, predmeta itd. / Jedan od osnovnih nedostataka gotovo svih ilustracija jest to zanemaruje ljudski lik, napose izraz lica, zbog čega ilustracije gube na izražajnosti. Priroda / pejzaži / prikazani su ili suviše jednolike ili suviše šarene pa i krilavim i neprirodnim bojama / Čopić: Oj sokole, Diklić: Selo kraj Temiška / čine se iskrivljaju dječje predodžbe o prirodi. Komplikovane, premda nekad slikarski uspjele / ilustracije bejki u seriji "Moja prva knjige" od "elbišić Cvjetke" ili pretrpane ilustracije također otežavaju dječji shvaćanje slike.

Umjetnička oprema i dalje ostaje problem jer se ilustracijama knjiga uopće bavi relativno malen broj naših slikara, a za dječja i omladinska izdanja traži se specifičan način koji nije blizak gotovo ni jednom od njih. Suradnici "Novog pokoljenja" veštinom su mladi slikari tek svršeno likovno akademije, koji još traže svoj izraz / Ostoja Sebelj / te je stoga veoma važno pojavu neuspjelih ilustracija. Kritiku je naknadno ocijenila neke slabo ilustrirane knjige, ali i zbog negativnog utjecaja i ovog malog broja izdanja za djecu, a i zbog pomanjkanja papira nedopustivo je eksperimentiranje na tom području, te su poduzete mjere da se u buduću spriječi štampanje slabo opremljenih djela. Do sada se u tome uspjelo samo djelomično, jer se još uvijek ostvaruju tek djela zasnovana iz plana 1949. godine koja su već dulje vremena u procesu proizvodnje. Odsjek za dječja izdanja u Ministarstvu prosvjete ne vrši već svoj zadatak, te se u buduću odsjek za izdavačku djelatnost Ministarstva prosvjete i savjet izdavača u suradnji rukovodstva omladinske organizacije i Pedagoško-književnog zbora imati uvid u ilustracije tih izdanja prije štampanja i u problematičnim slučajevima tražiti konzultacije i ocjenu s umjetničke i pedagoške strane.

Vrše se pripreme na formiranje grafičke radionice koja se imati poseban sektor specijalno za opremu omladinskih i dječjih izdanja "Novog pokoljenja".

Pored toga na kvalitet dječjih izdanja utječu i teškoće kod izvođenja, zbog pomanjkanja boja, pogodnog papira, opterećenja strojeva i stručnog kadra, što produžuje proces štampanja, a neki put i nemernost pri štampanju / ne poklapanje boja na ilustracijama itd. /

Kod oblika izdanja za djecu traže se također najpogodnije forme. Pored veličine normalnih knjiga / omladinska i ostala izdanja / "Novo pokoljenje" ima seriju velikog formata / 20 x 26 /,

~~"Pionirski književnik" i ostala izdanja / format 10,5 x 14 / serija~~

-4-

"Pionirska knjižnica" i meleno izdanje / format 10,5 x 14/ serija "Moja prva knjiga" i "Pionirsko kazalište". Uz to su planirane slikovnice za najmanje raznog oblika. Sva ova izdanja su tvrdo povezana ili broširana čvrstim kartonom, što produljuje trajnost knjige, ali su gotovo sva povezana u papir bijeli ili svjetlih boja, te se odmah prljaju.

U vezi odvajanja kapaciteta Štamparija /specijalno za štampanje dječjih izdanja nije se moglo do sada usiniti ništa zbog toga što je tih strojeva premalo te su opterećeni štampanjem drugih publikacija / revije, prospekti, itd/.

Cijene su još uvijek previsoke te se kreću na primjer za "Pionirsku knjižnicu" od 17 - 59. Din. / prosjek 36.Din./, a za "Moju prvu knjigu" i "Pionirsko kazalište" od 15.- do 31.- /prosjek 23. Din./. Sniženje cijene mogli bi se postići povišenjem naklade, što zbog pomanjkenja papira nije moguće. Irsječno je naklada dječjih izdanja 10.000 pri jeraka i ona se redovito rasproda za nekoliko mjeseci a ponekad i u roku od nekoliko tjedana, pa čak i dana.

Broj izdanja u 1949. godini u odnosu na 1948. prilično je pao / pomanjkenje papira/, a u odnosu na ostalu beletristiku i popularno naučnu publicistiku je neznatno porasao, ali još uvijek iznosi otprilike 3% što je veoma malen dio.

Već je ranije spomenuto da je 56,7% izdanja bilo djela stranih autora. Od toga je najveći dio potpadeo na sovjetske pisce. Orijentacije na uglavnom sovjetske pisce imala je posljedica da kroz to razdoblje nismo imali nijedno izdanje klasika dječje literature ni strane ni domaće. Isto tako je pojava da ima relativno više poetskih djela nego proznih.

Planom za 1950. godinu izdavačkog poduzeća "Novo pokoljenje" donekle su ispravljene nedostatci u ranijem radu, a razredom perspektivnog plana nastojat će se oni još više smanjiti. Već u 1950. godini predviđeno je štampanje domaće literature u mnogo većem omjeru nego do sada, te na i i suradni klasici. Tako na primjer štampat će se i Brlić - Maharenić : trije za djecu, Jovanović Zmaj : Nasoj djeci, Lovrak- Vlak u snijegu, Tripovijetke, zatin Radicević - Djeci, B. Špančić - Pisanja, pa djela Čopića, Frenihov Vorencu, Pavišića, Diklića, Bevka i drugih u seriji "Pionirska knjižnica". U seriji "Moja prva knjiga" izdati će Andersen - Priče, Grim - Priče za djecu, Jovanović Zmaj, Nazor, Pavići, Čopić, Oblak i drugi. Predviđeno je oko 10 slikovnica /naše domaće životinje, elektrifikacija, život u radniku, pionirski grad, život u sumi, život u seljačkoj radnoj zajednici, itd/.

Oored stalne brige za poboljšanje kvaliteta tih izdanja planom rada za II. kvartal ove godine postavljeni su još slijedeći zadaci:

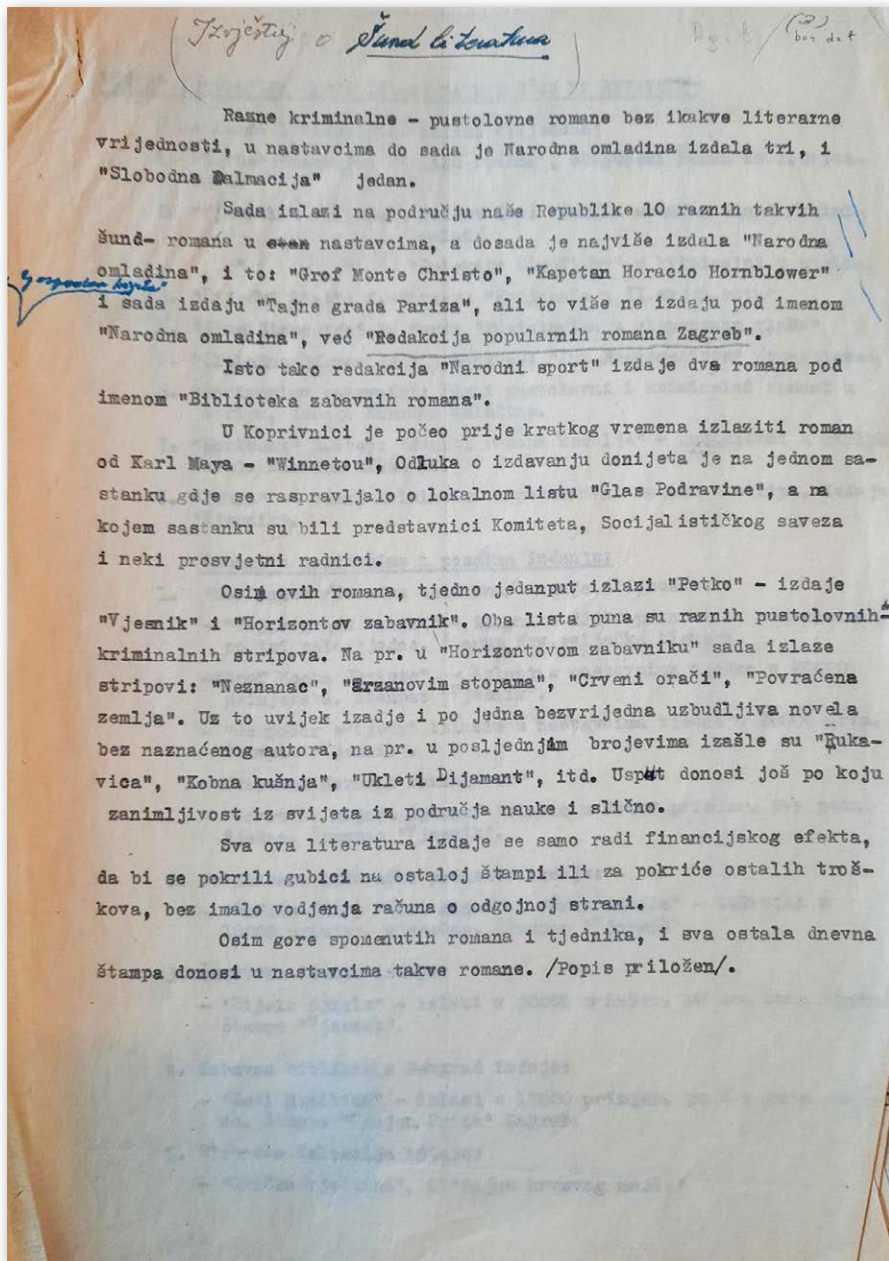
a/ organizacija savjetovanja pisaca za djecu sa referatom i diskusijom.

b/ Analiza distribucije omladinske literature, posebno u pokrajini / snabdjevanje omladinskom i dječjom literaturom omladine na selu, zadrugama i njeno korištenje/.

c/ Stvaranje poduzeća ili prena mogućnostima sektora pri "Novom pokoljenju" za izradu dječjih društvenih igara /neke igre između igračke i slikovnice, na primjer vježbe za računanje, kocke sa sli ama za sleganje i slično/ koje se kod nas uopće ne proizvode a veoma su potrebne.

Appendix 7 – Trash fiction (report).

Prilog 7 – Šund literatura (izvještaj)

Appendix 8.1 – Koritnik. Report on *Detski koutek* [in Czech: Children's Corner]. 14 February 1949.

Prilog 8.1 – Koritnik. Ocjena časopisa *Detski koutek* [češki: Dječji kutić]. 14. veljače 1949.

Razina / 14. 2. 1949

Detski koutek
 Izlazi petnaestdnevno u Daruvaru kao dječji časopis Čeha u Jugoslaviji.
 Cijena pojedinačnom broju je 3 dinara.
 Izlazi na 16 stranica knjižnog formata.
 Časopis ne izlazi od augusta 1948 dalje.
 Odgovorni urednik Franta Burian.
 Redakcija : Matica školska pri Savezu Čeha u Jugoslaviji.

Taj bi časopis morao biti časopis čeških pionira u Jugoslaviji, ali prema broju 7 / 1948, koji mi stoji na raspoloženju, on uopće nema karakter pionirskog časopisa.

Časopis je štetan i neprijateljski. Pun je bezidejnosti, neodređen, bezbojan, nosi sve karakteristike građanskog dječjeg časopisa. Časopis mogao je isto tako izadji za vrijeme stare Jugoslavije i cenzura stare Jugoslavije ne samo da bi ga odobrila već i preporučila.

Časopis nema nikakve veze s marksizmom - lenjinizmom, on uopće ne tretira marksističko lenjinističku ideologiju, već je u potpunosti na liniji građanske buržoaske ideologije.

Časopis ne tretira izgradnju novih ljudi s novim osobinama, s novim moralnim principima socijalističkog morala, ne tretira niti društvene socijalističko uređenje, politiku radničke klase, niti zahvaća niti jedan problem današnjice.

Kroz čitav časopis niti jednom riječju ne spominju se pioniri, pionirsk organizacija, omladinska organizacija, front, Komunistička partija, berba, oslobođenje, pobjeda radnog naroda, izgradnja i obnova zemlje, nacionalno oslobođenje, fašizam, neprijatelji, niti govori o Jugoslaviji, niti o Česima kod nas, niti o Komunističkoj partiji Čehoslovačke, niti o promjenama koje su nastale u Čehoslovačkoj, niti o borbi češkog radnog naroda protiv neprijatelja, jednom riječju časopis je neprijateljski.

Kroz čitav časopis provejava jedino ime T.G. Masaryka i Jana Masaryka. Masaryk se spominje na gotovo svakoj stranici, pa i u zagonetkama. I ako Masaryk ima svoje značajne mjeste u historiji Čehoslovačke, ne može u jednom dječjem časopisu današnjice biti jedini ideal češke omladine.

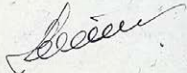
Među ostalima o Masaryku piše u časopisu:
 " Prošle godine bio sam u Pragu i vidio sina T.G. Masaryka. Zeve se Jan. Minister je. Divan je to čovjek. Kad nam je učitelj u školi rekao, da on više ne živi, bilo nam je veoma žao".
 ili " Teško smo primili vijest, da je pre četiri dana tragično poginuo Jan Masaryk, sin T.G. Masaryka. On je tako mnogo volio djecu. " Osim tih vijesti još dva članka govore o T.G. Masaryku". Nigdje nema niti riječi o Gotvaldu, o češkom radnom narodu, o češkoj komunističkoj partiji, to za urednika kao da ne postoji.

Medju ostalim člancima takdjer nema ništa pozitivnoga. Govori se o Detskemu koutku, Od vuče do parnog voza, Zašto nam govore+Penci", Dijete kod kuće radi, Dašenka od Čapeka, Aprilove Setkani od Ginybulka, Periško od Božene Nancova, Poznate ga od Č. Nemeč, Hodni žaček od Hostana, itd., ali sve stvari koje nemaju za nas vrijednosti. Pod naslovom "Kako se govori" nabrojene su razne poslovice, medju ostalim i ova: " Moraš je veći gospodin nego li neću+".

Prema iznesenom smatram, da je potrebno zabraniti izlaženje lista ili ga treba u potpunosti izmjeniti, a urednik treba da odgovara i da se smjeni. Časopis je pregledan samo kroz broj 7 od mjeseca lipnja 1948, jer do ostalih brojeva potpisani nije mogao doći.

Zagreb, 14 II 1949

Koritnik Mladen

četa koutak br. 7 / 1948

Herman: "Kde domov moj?" - Herman po svom sadržaju ne odgovara ništa stvarno Čehu kod nas ni u čemu. Jermitova "Ketu Čehovca" je dom moj - svim domovinstvima, u nama ništa internacionalizma.

Detskem koutku - pjesmice neme ništa nečitke sadržine kao na pr. "Kad te čitam, bi na razočulio."

T G H - Zato volimo koutke? Bilo je dosta: proučava, čovjek. Volio je pravdu, rad, pravdu. Volio je sport, a malo se kupa.

Od vuče do parne stope - Gmi je čovjek na moru i lukao, a kerji. metina: katoje, dol. mi čovjek došao do parne stope -

Slovenska lica - pjesme = od Slaveta - Tema razgovor, govori općenito o lici -

Postelja i drugi govori - kato je tu pjesma espijasa. Seno, Riji je bio Čeh, te je i te pjesme u ovom mjesecu i Često. Radimo Senoima u Čestoj zov se "Sejmohe".

Appendix 8.2 – Koritnik. Report on *Il pioniere* [in Italian: The Pioneer]. 16 February 1949.

Prilog 8.2 – Koritnik. Ocjena časopisa *Il pioniere* [talijanski: Pionir]. 16. veljače 1949.

22.2.1949

Il pioniere

Islasi petnaestdnevno u Rijeci kao časopis pionira Talijana Istre i Rijek
Cijena : godišnja pretplata 85 dinara, pojedinačni broj 4 dinara.
Islasi na 8 stranica novinskog papira.
De sada islasie redovite. 1948 je 1 godina izlaženja.
Odgovorni urednik Federa Sunich
Redakcija: Rijeka piazza Dante 7 II kat

List usevši u cjelini odgovara današnjim ideološkim zahtjevima naše
društvene stvarnosti i pravilno razradjuje problematiku marksističko-
lenjinističkog odgoja omladine obzirom na prilike u našoj zemlji.
2/3 časopisa razradjuje probleme odgoja, sadržaj nove strukture našeg
državnog uređenja, stvarnost Sovjetskog saveza tako donša slijedeće
članke: Narodni zajam, Kuda ćemo u nedjelju/ na gradnju kuća u seljačku
radnu zadruhu/, V kongres KPJ, Oružani ustanak naroda Jugoslavije/historijsk
prikaz NOB-a/, Napad/1917 u Lenjingradu/, U lo minuta/ što će se za 10 minuta
napraviti u Jugoslaviji po svršetku 5 god. plana/, Drug Tite vođa Komuni-
stičke partije Jugoslavije/, Naš pozdrav kongresu, Govor pionira na kongre-
s KPJ, Zakon o agrarnoj reformi, Bili smo u Poljskoj, Naša mornarica/god.
osnutka mornarice u Podgori/, U čast II kongresa KPH / Pioniri Poreča
takmiče se u čast kongresa/, U Varšavi - svjetska konferencija radničk
omladine/ dobro prikazuje odnos i prilike omladine u buržoaskim zemljama/
SKOJ i NO - spajanje, Učenici i plan/značaj pet. god. plana/,
Istra/ - pripojena majci domovini/ prikazuje borbu istarskog naroda za
slobodu od najstarijih vremena, a naročito kroz NOB-u/, Jugoslavenska dje-
vrađaju se iz Amerike, Poznajete li Bugarsku/ značaj Dimitrova/, Pismo
pionirima prilikom kongresa KPH, Pred 31 godinu počela je nova budućnost
za sve nas/31 god. oktobarske revolucije/,
Živio 29 XI, Gradi se nova Jugoslavija / pet. god. plan/, Grčka djeca ned-
nana, Ljudevit Posavski, Ive Lola Ribar, Čestitka Staljinu za redjendan
Dan Jugoslavenske armije, Giuseppe Garibaldi, Na vratima 1949/ novi sa-
daci na pet. god. planu/.

Svi označeni članci pravilno tretiraju probleme, razlažu ih na djeci pri-
stupčan način za djecu od 10 do 14 godina. Idejne su dobre postavljene,
te nisam našao nekog zastranjivanja.

Većina članaka nije petpisana ili je samo označena inicijalima
te se pisci ne mogu znati. O 29 XI piše Buonassisi, instruktor za talijans-
ke škole u Rijeci.

Časopis vrlo malo zahvađa kritiku i prikaze o stanju u kapitalis-
tkim zemljama, bile po društvenom uređenju, nauci, odgoju i slično, što

bi takav časopis morao naređito obradivati, jer se nalazi u specijalnom položaju u odnosu na susjednu Italiju. Djelomično rješava i te probleme u prikazu: Povijest ljudi/ rebske i feudalno društvo/, Crnci pod mjesecom, Crvenekošci od Pietrina/ Berba Indijanaca protiv bijelaca u Americi/, ali tu više zahvađa historijske probleme nego li sadašnjost.

Časopis u nastavcima donša u svim brojevima Sin puka od Katajeva u stripovima i Dječak is Lenjingrada od Rakovskaje.

Premalo se bavi radnim zadacima pionira kao i iznašanjem raznog gradiva iz područja raznih nauka. Časopis je time loše zastupan. Evo nekoliko takvih članaka: O proslavi Nove godine, O učenju, Što je B.C.G., Lipov čaj, Kako nastaje električno svijetlo, Il moneto, mali sovjetki auto, Bor i pošumljavanje, Pionirski grad, Raketni avioni, Kako ide konkursa mladih prirodnjak, Pioniri Rijeke skupljaju na Cepiću krumpir, Štampa jučer i danas, Brigade za sakupljanje ljekovitog bilja, Ljetni praznici od B. Čopića, Avion, auto i puš, Kubić prirode, i slično. Ti su članci lošiji od članaka idejno političkih.

Časopis razradjuje u svakom broju zadatke iz fiskulture i sports, ali u kratko, te iste tako i mala zabava za djecu.

U svakom časopisu donša se i stanovita priča ili basna, što takođ djer dobro djeluje u časopisu, jer je izbor u glavnom dobar. Take među inim donša: Prijatelji, Zlatni vrč, Maške i lisica, Lav i magare, Ždral i ribe, i slično.

Prijedlozi:

Po mom mišljenju časopis morao bi dobrim dijelom tretirati radne probleme pionira / zadaci u školi, u kružecima mladih tehničara, mladih prirodnjaka, mladih geografa, historičara, itd, zadaci na pionirskim akcijama, te organizaciju toga rada./

Premalo se razradjuju problemi talijanske manjine. Njihov odnos prema svojoj jugoslavenskoj domovini, odnos bratstva i jedinstva talijanske manjine prema našem narodu u Istri, i ako je vrlo dobro i iznašanje opće naše problematike, ali izbija te kao odviše jednostrano, te smatram, da može ponekad i nepravilno djelovati, kao odviše nametnuto.

Časopis ne razradjuje buržoaski sistem Italije, njihove gospodare, razliku između naše zemlje i sadanje Italije, o borbi talijanskog radnog naroda protiv svoje buržoazije.

Ne dovoljno časopis zahvađa i probleme Istre, te bi i tu morao da se više pozabavi i tim problemima.

Kroz časopis trebalo bi razvijati i u detalje obradivati razne radne zadatke.

Ne vidi se dovoljna borba protiv praznovjerja, protiv nenaučnosti gledanja na zbivanja u prirodi i slično.

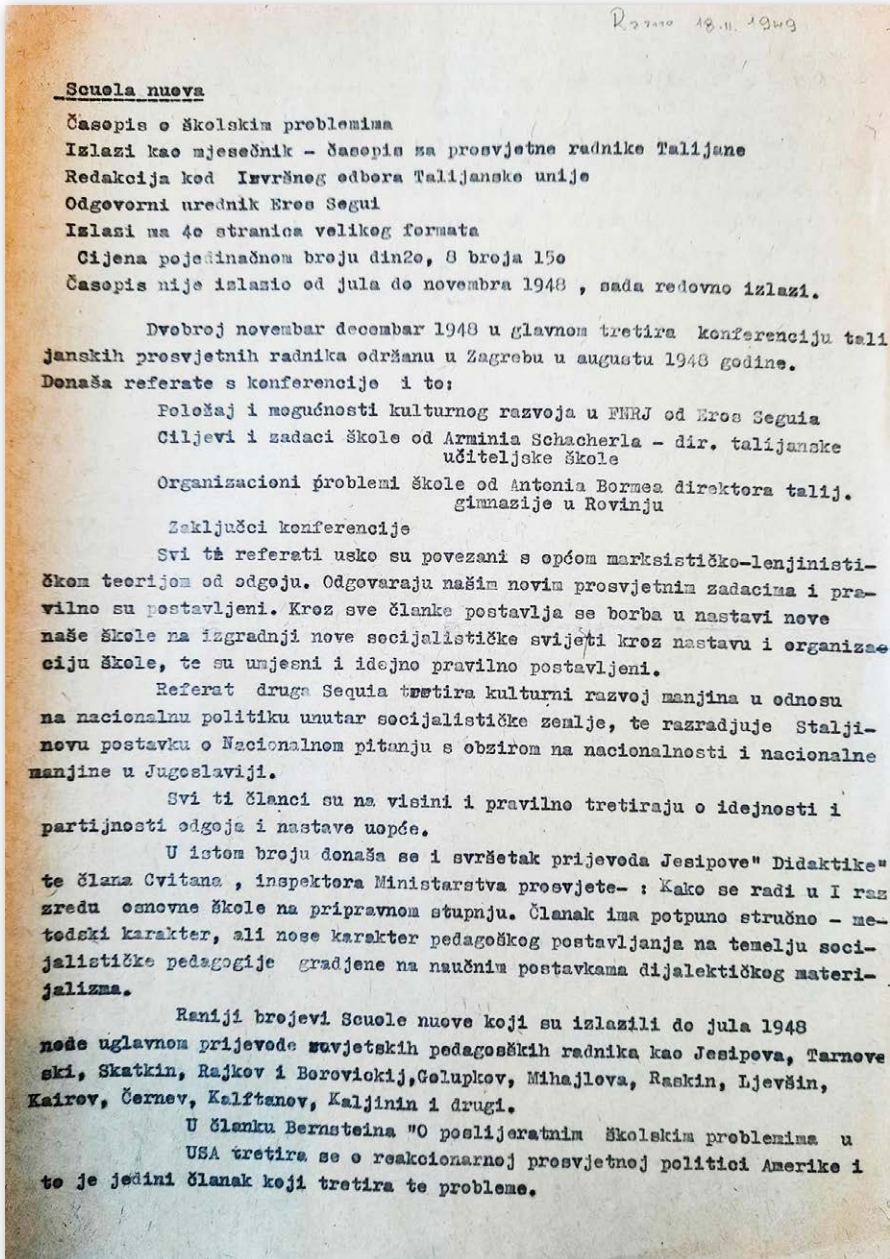
Smatram da unatoč iznijetih primjedba časopis može u cjelini da se odobri i da vrši pozitivnu ulogu u odgoju i obrazovanju talijanske omladine.

Zbornik 16 TT 1040

Koristnik Mladen *Ketman*

Appendix 8.3 – Koritnik. Report on *Scuola nuova* [in Italian: New School]. 18 February 1949.

Prilog 8.3 – Koritnik. Ocjena časopisa *Scuola nuova* [talijanski: Nova škola]. 18. veljače 1949.

U ranijim brojevima Scuole Nuove donosa se i niz prijevoda naših pedagoških rasprava od Jankovića, Tomašević, Perović, Priselac, Smolec, Hrabak, Frodanović, Pešić, Stoisavljević, Djurić, Frol. Ti članci tretiraju principijelnu prosvjetnu politiku obzrom na naše prilike, ali ne tretiraju uopće problematiku talijanskih manjinskih škola. Od talijanskih prosvjetnih radnika javlja se jedino drug Sequi.

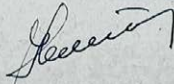
Desetljetni brojevi Scuole Nuove principijelno mogu da stoje i rješavaju opću prosvjetnu savremenu marksističku prosvjetnu problematiku ali smatram da je časopis tuđi talijanskim prosvjetnim radnicima, jer ne rješava njihove svakidašnje probleme, nema suradnje talijanskih prosvjetnih radnika, ne obrađunava sa idealističkim gledanjima i postavkama buržoaske pedagogije, ne rasčišćava sa starim shvaćanjima talijanskih prosvjetnih radnika, koji u sebi nose razne buržoaske pedagoške teorije, a naročito idejna gledanja fašističke pedagogije, te smatram, da bi časopis trebalo preorijentirati upravo u tom pravcu i to:

- a/ treba donošati i opće članke iz teorije marksizma-lenjinizma
- b/ opće pedagoške članke na principima nauke marksizma-lenjinizma
- c/ nove zadatke škole u odgoju i obrazovanju u izgradnji socijalističke svijesti
- d/ Idejnosti i partijanosti odgoja i obrazovanja
- e/ posebne probleme manjinskih škola, naročito talijanskih
- f/ rezultate rada u manjinskim školama naročito talijanskim
- g/ uspjesi i rad u prosvjeti u FNRJ
- h/ kritika na buržoasku pedagogiju i sva zastranjivanja i nenaučnosti u buržoaskoj pedagogiji
- i/ Buržoaska stremjenja u talijanskoj današnjoj školi i borba talijanskih radnih masa pod rukovodstvom Kom partije Italije za demokratizaciju škole i naučna postavljena u školi.
- j/ Stanje u školama u Istri s naročitim zapažanjima o talijanskim školama.
- k/ Dnevni zadaci i problemi talijanskih škola
- l/ Crte iz rada pojedinih talijanskih škola
- m/ uspjesi u radu pojedinih talijanskih škola

Okupiti što veći broj talijanskih prosvjetnih radnika na suradnju po gornjim problemima.

Zagreb, 18 II 1949

Koritinik Mladen

Appendix 8.4 – Koritnik. Report on *Vie Giovanili* [in Italian: Youthful Paths]. 21 February 1949.

Prilog 8.4 – Koritnik. Ocjena časopisa *Vie Giovanili* [talijanski: Mladenačke staze]. 21. veljače 1949.

Rijeka 21. II / 1949

Vie giovanili
 Časopis talijanske omladine Istre i Rijeke
 Izlazi svakih 15 dana na nov. formatu
 Rukovodstvo Centralni komitet N.O. Hrvatske
 Odgovorni urednik Luciano Giuricin
 Redakcija - Rijeka - Piasse Dante n.7
 Pojedini broj 4 din., god. pretplata 90 din.

Časopis tretira društvene, političke i ekonomske probleme Talijana, u Istriji, probleme Istre, NRH-e, Jugoslavije, a isto tako i probleme Sov. saveza, narodnih demokracija, kao i suprotnosti unutar kapitalističkih zemalja obzirom na omladinska gledanja.

Svi problemi pravilno se tretiraju na principima marksizma-lenjinizma.

Dobar dio časopisa razradjuje ekonomske probleme i političke probleme iz marksizma-lenjinizma na primjeni u sadenjoj situaciji kod nas, tako donša: U nove pobjede, Kongres SKOJ-a i Narodne omladine, Novi zadaci N.O. J., 29 XI dan pobjede, Kongres KPH, 14o omladinaca u borbi za plan, Rijedi Lenjina Komorolu, Rat u Melesli, Pope protiv Italije, Ujedinjena omladina u borbi za trajan mir, Marš proletera nastavlja se u svijetu, Grčka i Španjolska, - tarnice naroda, Redna omladina u Varšavi optužuje, Dunav- prilikom đanavske konferencije, Njemački problem, Za trajan mir za bolji život, itd

Vrlo dobro rješava i postavlja probleme i iznaša ih na popularan mobilizatorski način, tako da u cjelini zadovoljava. Ponekad izbija reklamnost, ali držim da se obzirom na partijske momente kod omladine može i mora dozviliti.

Časopis rješava i marksističko-lenjinističke probleme odgoja omladine, te ih pravilno tretira i iznaša tako: 72 dana u Scoglijo olivi, Kultu rad talijanske manjine u 1949 god., 14o omladinaca u borbi za plan, Iz radi onica u školu, Na auto stradi, Socijalistička disciplina u radu, Učiti s me todom, novi putevi kulturne aktivnosti itd

Uz gornje probleme časopis donša članke o raznim naučnim problemima kao: Strojevi vrše revoluciju, Industrija drva, Motorizirana krtic Bolest itd, te i ti članci zadovoljavaju.

Časopis donša i probleme iz fiskulture, šaha, križaljke, ali u manjem broju.

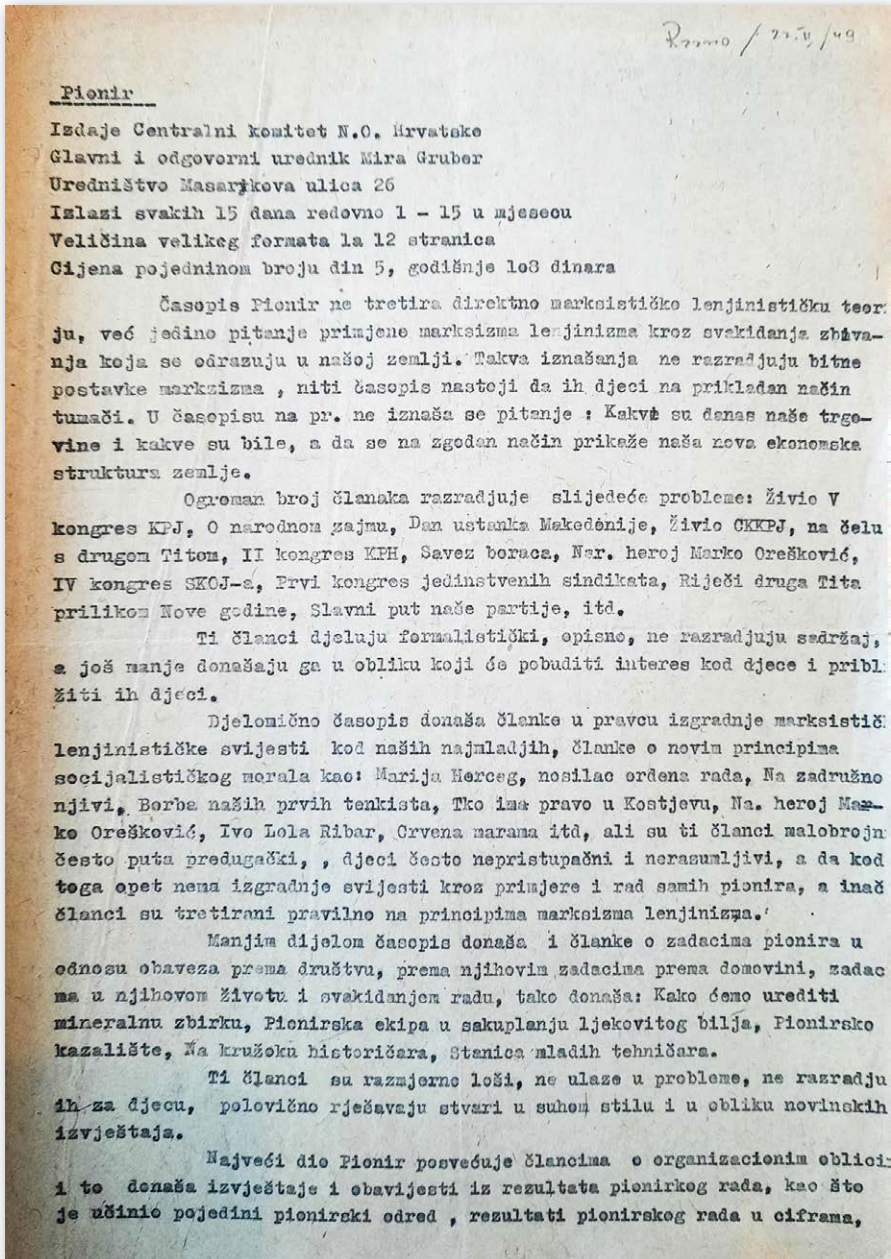
Suradnici su gljedeći: Turconi, Bombonato, Scotti, Baltić, Borne Silli, putigne, Scigliavato, a mnogi su članci potpisani inicijalima.

Većina radova je originalnih, odnosno preradjanih iz naše štampe a djelomično malo preveda iz Sovjetskog saveza.

List u cjelini uzeto zadovoljava i nemam naročitih primjedaba.

Zagreb, 21 II 1949

Koritnik Mladen
(Signature)

Appendix 8.5 – Koritnik. Report on *Pionir* [Pioneer]. 22 February 1949.Prilog 8.5 – Koritnik. Ocjena časopisa *Pionir*. 22. veljače 1949.

Tako da statistički djelujući tu je po mom mišljenju osnovna slabost čitavo časopisa. Ima ogroman broj članaka kao: Kroz pionirsku organizaciju, Idemo na ljetovanje, Pionirski logor u Oslju, Dan pionirske štampe, Iz Donjeg Miholjca, Kako Odred vrši svoje obaveze, Nové obaveze pionirskog odreda, Naš rad ove školske godine, Kot. slet u Pakracu, itd.

Time list prestaje biti interesantan za djecu i prema mojim opažanjima list nije popularan među pionirima koliko bi morao biti. Pioniru u časopisu traže gradju za svoj rad, materijal koji će ih obogatit novim saznanjima iz nauke, načine i oblike toga rada, i zadovoljiti sva oha bujna traženja koja se kod njih pojavljuju.

Časopis vrlo malo donosa priče, pjesme, dječja književna usjetnič djela uopće, te samo sa par stvari zastupan je Čopić i Oblak.

Jedan malen dio časopisa razradjuje probleme fizikulture, igre, šah i zabavu, ali opet po sadržaju ne sistematski dano i dovolno pristupačno djeci. U cjelini časopis ne izaziva emociju učenika prema problemima koj razradjuje i ako su mnogi i mnogi problemi i te kako važni i potrebni da s u časopisu razradjuju.

Marksističko-lenjinističku ideologiju časopis treba razradjivati na potpuno metoski način.

Idejnih principijelnih griješka nema u časopisu, ali te ne oprav va i dalnje izlaženje lista bez ispravljanja prema gornjim napomenama.

Suradnika u časopisu ima vrlo malo ili se ne javljaju s potpisima

List je u cjelini uzeto tuđ djeci, nepristupačan, ne privlači ih, suho djeluje, literano nije na visini, a gotovo literane članke niti ne donosi, te je potrebno iz temelja reorganizirati taj rad i dati mu stručno jače rukovodstvo, i ako je vrlo težak i komplikovan zadatak za današnje naše prilike, ali potrebno je jače zahvatiti taj problem.

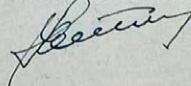
U listu se pojavljuje opis njesto sadržaja, nedovoljno se obra- čunava s negativnosti, zastalim shvaćanjima u životu djece, ne izvršu se ruglu takve pojave, ne pokazuju naše dalnje perspektivé.

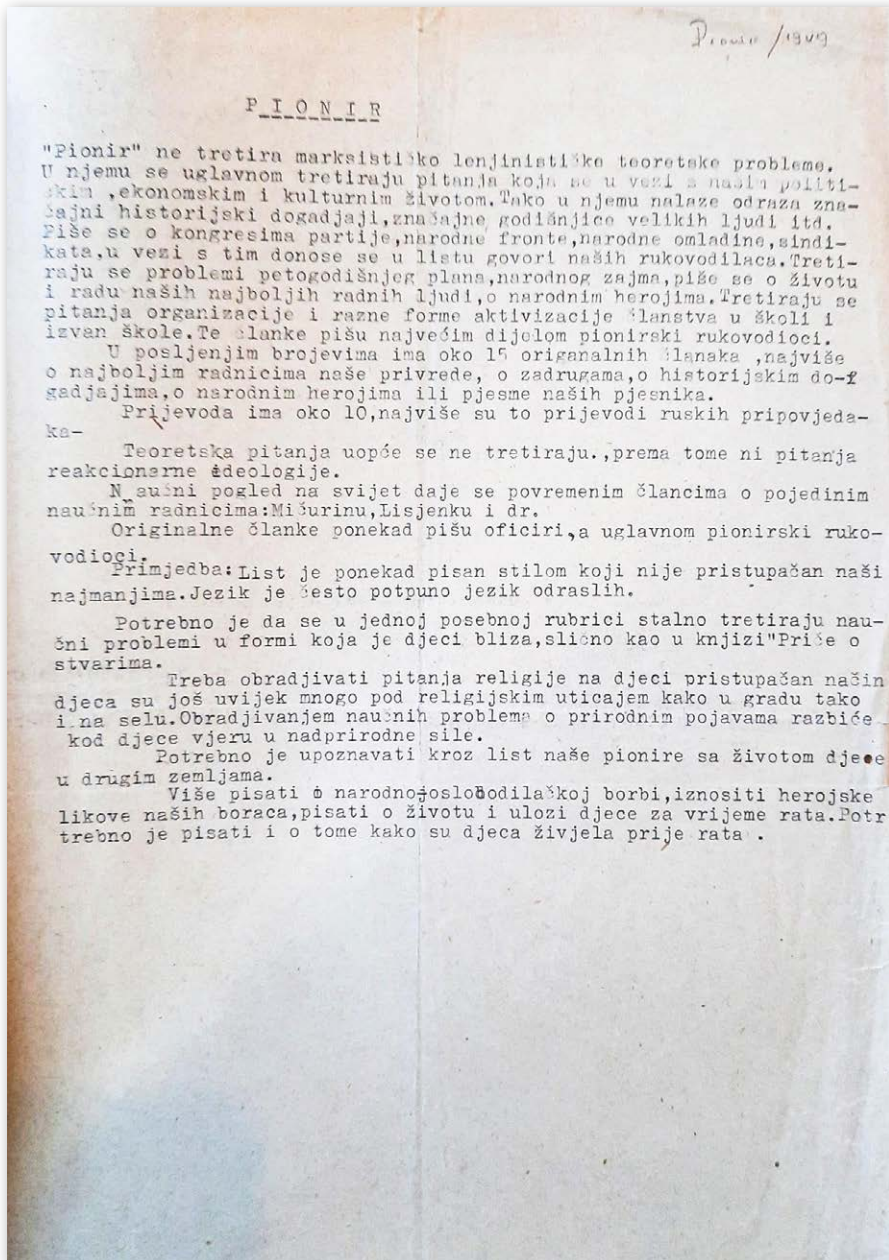
Ilustracije lista su mutne, nejasne, djeluju namješteno, karikirane, nemaju veze s dječjim realnim gledanjima, i njihovim zahtjevima, daju se iznakažena lica i slično. Ne razvija se kroz ilustracije snisac za lije a ista takova griješka javlja se i kod pisanja i crtanja raznih naslova.

Držim da je potrebno gornje napomene uvažiti i osigurati izlažer solidnijeg časopisa, a isto tako i riješiti problem časopisa dječjeg mlad; uzrasta, jerz Pionir je časopis za djecu od 10 - 14 godina, dok djeca školskog uzrasta/ pionirski podmladak/uopće nema svoga časopisa i ako bi bio potreban u ogromnoj tiraži prema broju naših učenika osnovne škole.

Zagreb, 22 II 1949

Koritnik Mladen

Appendix 8.6 – Anonymous. Report on *Pionir* [Pioneer]. 1949.Prilog 8.6 – Anonimno. Ocjena časopisa *Pionir*. 1949.

Appendix 9 – Report on the religious magazine *Gore srca!* [Lift Up Our Hearts!]. Rijeka, 5 July 1947.

Prilog 9 – Izvještaj o vjerskom glasilu *Gore srca!* Rijeka 5. srpnja 1947.

8487/47
Obl. 3. lista / 2

Rijeka, dne 5 srpnja 1947 god.
46.

PREDMET: Izvještaj o vjerskom glasilu "Gore Srca"

broj 246/H7

A G I T - P R O P - u C E N T R A L N O G K O M I T E T A K . P .
H R V A T S K E
Z A G R E B

"Gore Srca" je vjerski list koga izdaje književno društvo sv. Mohora za Istru.- Uredništvo i uprava se nalaze u sjemeništu u Pazinu, a list se štampa u Narodnoj Štampariji u Rijeci.- Glavni i odgovorni urednik lista je svećenik Božo Milanović, a osim njega se u uredničkom odboru nalaze još Prof. Vladimir Sironić i svećenik prof. Pelozo Makso, obojica na dužnosti u sjemeništu u Pazinu.-

List je počeo izlaziti 1.IV. 1946 g. sa dozvolom Vojne Uprave J.A.- Od tada izlazi bez prekida i to dva puta mjesečno.- Početni tiraž lista bio je 6.000.- primjeraka.- U početku se štampao u Trstu, a od 11 broja, tj, od 1. septembra 1946, štampa se na Rijeci.- Od 1 do 15 broja tj. od 1.IV. do 1.IX. 1946 list je izlazio na dvije stranice na fliš mašini, a od 1.XI. 1946 izlazi na 4 stranice malog formata, tiskan na rotaciji.- Tiraž lista otkad se počeo štampati na Rijeci kretao se na slijedeći način: *izlazilo je po 1000 kom.*

<u>Godina 1946:</u>							
broj	11	6.500.	komada	broj	16	8.000.	komada
broj	12	6.400.	"	"	17	8.050.	"
"	13	6.400.	"	"	18	8.200.	"
"	14	7.000.	"	"	19	8.730.	"
"	15	10.200.	"				

<u>Godina 1947:</u>							
broj	1	8.800.	komada	broj	8	11.400.	komada
"	2	9.000.	"	"	9	12.720.	"
"	3	9.850.	"	"	10	13.150.	"
"	4	10.650.	"	"	11	12.800.	"
"	5	10.520.	"	"	12	13.380.	"
"	6	10.770.-	"				
"	7	12.250.	"				

List je u početku raspoređivao najviše u Istri i Julijskoj Krajini, a kasnije se sve više počeo širiti u ostale krajeve N.R. Hrvatske.. Navodimo mjesta, u koja se danas isporučuje list u najvećem broju:

- Župni ured - Salecijanci, Rijeka 170 kom.
- Škalamera Kazimir - Rijeka, 150 kom.
- Dr. Franjišković Josip, Praputnjak - Hrvatsko Primorje 26 kom. ✓
- Štefanić Zvonimir - Sv. Ivan Zelina 30 kom.
- Župni ured Sv. Vid - Malinska - otok Krk, 35 kom. ✓
- Župni ured - Gospić 40 kom. ✓
- Župni ured - Kukuljanovo, Hrvatsko Primorje, 50 kom. ✓
- Župni ured - Podvežica, Sušak, 40 kom. ✓
- Župni ured Kastav, 50 kom. ✓
- Biskupski ordinarijat - Hvar, 54. kom. ✓
- Slovenija, 42 kom.
- Zagreb, 46 kom. ✓

Otok Šolta - 39 kom. ✓
 Zadar - 11 kom. ✓
 Hrv. Primorje - 7 kom. ✓
 Pag, Olib, Korčula - Brač, 7 kom. ✓
 Krk - 14 kom. ✓
 Split - 25 kom. ✓
 Dubrovnik i okolica, 17 kom. ✓
 Boka Kotorska - 4 kom. ✓
 Hvar - 4 kom. ✓
 Beograd - 8 kom. ✓
 Raš - 16 kom. ✓
 Dalmacija - 23 kom. ✓
 Slavonija - 25 kom. ✓
 Bosna - 23 kom. ✓
 Otok Vis - 35 kom. ✓
 Župni ured - Sušak 200 kom. ✓
 Franjevački samostan - Trsat 100 kom. ✓
 Brkić Alojz - selo Dubočar - z,p, Brodski Stupnik - Hrvatska 20 kom. ✓
 Blaž Bjordje - bl. podrum - Novi Sad, Staljina 5 - 20 kom. ✓
 Zulešnjak Katica S.R. Kamenica - Srem - 23 kom. ✓

ZAGREB

Puškarčić Pavao - Rade Končara 176
 200 kom.
 200 kom.
 200 kom. 600.-
 10 ~~kom.~~ paketa à 250.-kom. 2.500.-

Ukupno 3.100.- ✓

Župni ured Jelenje - kotar Sušak - 100 kom. ✓
 Dubašnica p. Malinska - Otok Krk - 100 kom. ✓
 Župni ured - Petrovaradin - Novi Sad - 100. kom. ✓
 Josip Klenovšćak - Ivanovo Selo - 100 kom. ✓
 Župni ured - Grubišno Polje 100 kom. ✓
 " " Ravna Gora /Gorski Kotar/ 130 kom. x
 " " Ivanec kod Varaždina - 150 kom. ✓
 " " Vinkovci - 150 kom. ✓
 Ana Vugrin - Varaždin - Kapucinska 18 - 200.kom. ✓
 " " " " " 200.-" ✓
 " " " " " 200.-" ✓
 Margareta Sabol - Mihovljane p. Čakovec - 600 kom. 3 x 200 kom. ✓
 Župni ured - Siroč - Slavonija - 200 kom. ✓

Ostatak listova prodaje se putem svećenika i njihovih povjerenika pri izlazu iz cркve i na druge razne načine i to: u zadnje vrijeme osobito jako u Hrvatskom Primorju.- Svećenstvo u Istri često puta upotrebljava ispovjedaonice i propovjedaonice za propagiranje svoga lista / svećenik Banko - Tinjan / Jednim dijelom se list daje besplatno, a više puta se događja, da svećenik ili njegov povjerljiv čovjek predaje list pojedincu govoreći mu, da ako sada nema novaca da plati list, da će ga platiti kasnije, a u stvari nikada više ne traži cijenu za list.-
 List je po svom sadržaju daleko od naše stvarnosti i našeg državnog uređenja.- Na pr. članci, koji su navodno namjenjeni odgoju mladeži i porodičnom životu nisu ~~na~~ pisani samo u stilu najobičnije porno-grafije, koja nepovoljno utiče na odgoj omladine, već idu i zatim, da

211

omladinu odvrate od dobrovoljnog rada, prvenstveno nedeljom, kao i ostalog rada u antifašističkim organizacijama.- Kao primjer za ovu tvrdnju mogu poslužiti slijedeći članci: Gore Srca br. 3 od 1947 g. strana 1. "Izbor ženidbenog druga", strana 2. "Muž na krovu", Gore Srca br. 4, 1947 g. strana 1. "Zaručničko doba" strana 2. "Muž na krovu", Gore Srca broj 5. 1947 g. strana 1. "Muž i žena", "Gore srca broj. 7. 1947 g. strana 3. "Igra s vatrom", Gore Srca broj 9. 1947 g. strana 1. "Glavna dužnost roditelja", Gore Srca broj 10. 1947 g. strana 1. "Zaručnici i njihovi roditelji". strana 2. "Ravnim putem", strana 3. "Nova blaženica", Gore Srca broj 11. 1947 strana 2 i 3. "Okrvavljeni ljliljan", Gore srca broj 12. od 1947 g. strana 2 i 3 "Josip i Josipa".-

Gotovo u svim napred citiranim člancima može se naići i na takve pasuše i rečenice kojima se vređa ravnopravnost žena.-

U listu ima i takvih članaka u kojima se tendenciozno iskrivljuje stanje u našim bratskim zemljama, na pr. u broju 4 t.g. na strani 4 članak "Prvi pastirski list novog praškog nadbiskupa dr. Josipa Berana" broj 6 t.g. na strani 3. "predsjednik Čehoslovačke za moralni preporod omladine", broj 3 t.g. strana 3. "Bojmovi o ruskoj omladini".-

Može se primjetiti, da list gotovo nikada ne donosi nikakve govore i izvadke govora druga Tita i ostalih naših rukovodioca, dok papinim reakcionarnim govorima i poslanicama posvećuje čitave stranice, /na pr. Gore Srca br. 2 od 1947 g. strana 1. "Božićni govor sv. oca pape" i strana 4. Vijest: Prigodom Nove godine održao je govor Maršal Tito/.- U broju 12 t.g. na strani 4. Gore Srca samo uzgred spominju rođendan druga Tita sa svega 4 rečta, dok je i strana štampa posvetila ovom danu mnogo više pažnje.-

U broju 11 t.g. na strani 4. donosi Gore Srca vijest, da su na u selima šćarije /Istarski kras/ počeli u velikom broju ginuti poljski miševi i sa čudjenjem pita se, da bi svakako bilo zanimljivo znati uzrok toj pojavi.- Moramo istaknuti, da su izdavači lista kao i njihovi prijatelji prethodno pobrinuli, da u narod lansiraju laž, da ova pojava pretstavlja jedna čudo i da će poslije miševa početi ginuti i ostale životinje, a kasnije i sami ljudi, jer da ljudi više ne vjeruju u boga.-

U broju 8 t.g. na strani 1. u članku "Prva godišnjica našeg lista" navode se neistine kojima se želi prikazati, da je narodna vlast činila smetnje pri izdavanju lista, što je potpuno lažno.-

Primjećuje se, da izdavači lista na perfidan i jezuitski način upotrebljavaju svoje pero, ocjenivši prethodno momentalnu situaciju u Istri i ostalim našim krajevima, kao i eventualne greške naših aktivista. Svoju taktiku list stalno mjenja.- U početku su za list pisali samo svećenici, prvenstveno iz Istre, a kasnije iz ostalih krajeva, dok se danas ponajčešće služi citatima iz svetog pisma, govorima raznih crkvenih dostojanstvenika i ostalih vjerskih fanatika, a svi ti citati i govori uperani su, makar u prenesenom smislu, protiv narodne vlasti i tekovina naše borbe.-

Gore Srca je list, kao Gore napomenusmo, koji se čita u svim krajevima Hrvatske, pa čak i izvan granica naše Republike.- Sa svojim sadržajem on otežava rad narodnih vlasti i u drugim krajevima, ne samo Istri, osobito na terenu Hrvatskog Primorja.- Svoje povjerenike ima skoro u svim krajevima, a za njegovo širenje najviše mu pomaže katoličko svećenstvo.- Iz sadržaja lista vidi se, da mu je glavni zadatak, da odvoji mase od narodne vlasti i da putem pojedinaca nanosi poteškoće u radu naših frontovskih organizacija.- Gore Srca je list koji svakoga dana sve neprijateljskiji.-

Kod nas u Istri je aktivnost svećenstva u posljednje vrijeme znatno pojačana, osobito danas kada se nalazimo u izbornoj kampanji, a kao

jedno od najjačih arestava za širenje njihovih laži i za pomaganje narodnih neprijatelja služi im njihov list Gore Srca.-

Prilažemo sve brojeve lista Gore Srca od ove godine, a crvenom olovkom smo poctali inkriminirane pasuše.-

Broj 13. od ove godine imamo je izaći pred par dana, ali ga je Javno Tužništvo za Istru neposredno poslije štampanja zabranilo i zaplijenilo.- U prilogu Vam dostavljamo tri broja 13 vjerskog lista "Gore Srca" čija je rasparčavanje i prodaja zabranjena po Javnom Tužništvo za Istru.-

List je zabranjen radi članka "Govor jednog ruskog nadbiskupa" članak se nalazi na prvoj stranici, a inkriminirane pasuše poctali smo crvenom olovkom.- Isto tako Vam dostavljamo u prepisu rješenje Javnog Tužioca za Istru broj O.N. 69/47 od 5 srpnja t.g. kojim je zabranjena rasparčavanje i prodaja lista.-

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

z Oblasni Agit-prop za Istru:

Lorenčić Jurij

Prilozi:
15 komada lista "Gore Srca"
i prepis rješenja Javnog
tužništva za Istru.-

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
Broj 2487/47 dne 10. VII 1947
Odieljenje: agit. prop.

Appendix 10 - Gore srca!: vjerski list [Lift Up Our Hearts!: Religious Magazine], Issue 2 (2/15 January 1947); 1, 4.

Prilog 10 - Gore srca!: vjerski list 2 (2/15. siječnja 1947); 1, 4.

CROATIA!

VJERSKI LIST

God. II. - Broj 2. - - - - Izdaje: Kćeljevano društvo Sv. Mohora za Istru. - - - - Izlazi svakog 1. i 15. u mjesecu. - - - - Rijeka, dan 15. siječnja 1947.

Poslatina plaćena u gotovom
Cijena za pojedini broj 6 lra,
u Jugoslaviji 2.- dinara.
Pretplata za svaki mjesec 12
lra, u Jugoslaviji 5.- dinara.
Oglasi stoje 10 lra za svaki
mno mesec u liral i stupca.

Kršćanska obitelji

Božja mudrost stavila je čitavo čovječanstvo pred oči Isusa Krista kao uzor idealne, nepogrešive i nenakrivljive osobe. Po istoj mudrosti bio je posebice oživljen i ideal u Majci Božjoj, koja pripada ženskom spolu i koja je u isto vrijeme uzor savršene Djevice i Majke. Na čim što te dvije osobe lebdje pred očima pojedinaca kao divje svijetle zvijezde, dobile su i sve obitelji svoj veliki uzor u Svetoj Obitelji, koje samo blagdan ovih dana proslavljaju.

Obitelji je isto tako stara pojava u ljudskom društvu kao što je star i čovječji rod na zemlji. A to je i razumljivo, jer obitelji nije stvorena po dogovoru ili iz nužde nego od čovječke naravi. U obitelji su naime uključeni brak i djeca, a jedno je i drugo posljedica čovječke naravi. Zato bi svakom rusenje obitelji bilo vrsno štetno za samo ljudsko društvo. Rad protiv naravi uvijek se osvećuje.

Obitelji je prva i to naravno stanaica čovječke države. Ona daje narodu dotično državljanstvo i vojnika. Zato oni roditelji, koji protiv naravi (umjetno) ograničuju broj djece, štete ljudskom društvu. Oni krše i svoj lagodan život, a izbjegavaju žrtve, koje su potrebne za društveno i narodnu zajednicu. A to je duh egoizma. Iz istog je razloga potrebno, da postojni i marljivi roditelji sa mnogobrojnim djecom posvuda uživaju prednost pred onima, koji neće da dovoljno preuzmu na se dužnosti svojega staleža.

Gdje imade dužnosti, ondje moraju biti i prava. Ali pravo obitelji ne proizlazi samo od toga, što ona daje ljudskom društvu, nego je njezino pravo utemeljeno mnogo dublje - u samoj naravi, jer je obitelji, kako rekomo, tvorešina i pojava naravi. Zato imade roditelji pravo na djecu i na njihov uzgoj. Ta oni su pomoćnici Boga u stvaranju novih bića. O takvom su pravu opovjedeni svi očevi i sve majke, koji se radi o njihovoj djeci, služi osječaj ili nagon općeg i kod samih životinja. Narav je posvuda dosljedna.

Bez obitelji nema na zemlji pravde srce, jer se sreća nužno spajena s ljubavi, a ljubav je glavna i najnaravnija značajka obitelji. Ljubav vodi k braku i dječju su naravni plod djece. Majčino je ljubav svima poznata. Djeca bez roditeljske ljubavi nemaju veselja, a obično ni plemenitog života.

Kršćanstvo predložuje obitelji na uzor u slogi i ljubavi Svete Obitelji. Ono također posvećuje i potpunože život u obitelji. Sto

Božićni govor svetog Oca Pape

Na Badnjak jutro održao je svetli Otač papa Pio XII. božićni govor upućen cijelom čovječanstvu.

U svom govoru rekao je on: «Da li je ikada bio u povijesti ljudskoga roda, u povijesti Crkve, jednog Božića, u kojem bi više nego danas bukvila u srećna žubra, da se rasprši suprotnost između bezobraznog mira i unutarnjih i vanjskih gibanja svijeta, koji tako često napušta ravni put istine i pravde?»

Čovječanstvo, što izišlo iz strahota jednog okrutnog rata, čije ga posljedice još uvijek napunjuju tužom, sa strahom promatra, otvoreni bezdanje i nemoć ljudskih nada i današnje stvarnosti. To je pravilna, koju i najbliži neprijatelji svladavaju, jer čovjek, sposoban da razara, nije uvijek isto tako sposoban da izgrađuje.

Crkva, koja je Spasitelj dao svim narodima, ne vidi u vijesti, apsurda, nenađe manjere uplatiti se u širogo zemaljske poslove.

Ona je mati. Ne tražite od majke da ponuže ili da napušta jednu ili drugu stranu svoje djece. Svi treba da podjednako služe i osjete u njoj onaj stajnu i plemenitu ljubav, onu blisku i nepremisljivu blagost, koja daje njenim članovima snagu, da koracuju čvrstim korakom na puta istine i svjetlosti, a zaletim i kršćanima svijeta želu, da se ne zavrate pod utjecajem vodstva.

Kršćanska Crkva, njezini prvaci i vjernici svih staleža i naroda nisu možda nikada imali toliku potrebu te sijne ljubavi, koja je spremna na žrtvu te ne poznaje nikakvih zemaljskih granica i nikakvih ljudskih predstava. Pred njom, čini se, kao da izbijaju svi bolni dosegaji prošlosti.

Samo duh ljubavi i sveta dužnost našega apostolskoga poslanstva vodi nas u ovom preloženom danu da progovorimo obrađujući se čitavom svijetu.

Nema mo namjere kritizirati, već poticati. Ne optuživati, već pripomati. Mi dobro znamo, da naše riječi, naše namjere mogu biti loše tumačene i izvrnute u svrhu političke propagande.

No mogućnost zlonamjernog tumačenja ne može zavrijeti naša usta. Mi bismo se smatrali u našem položaju nedostojnima kriza, koji je postavio Gospodin na naša slaba ramena, znali bismo da izadajemo duše, koje oskuju od nas svjetlo istine i sigurno vodstvo, ko bi zato obitelji u ovom tako kritičnom času, učiniti, koliko do nas stoji, da se ponovo približe pravde i pravdi i da ih potaknemo na dužnost i svetost kršćanskog vjevanja.

Niti jedno pravo vje, a bilo koje strano ono deložilo, ne može imati vrijednost pred onom Kršćanstvom: sluje i nastavljuje. S beskrupnom poslušnošću Božanskom utemeljitelji Crkve mi nastojimo i nastojati ćemo, da kršćanski pravci mogućnosti izvora.

Je kod obitelji naravno, ono uzdiže kršćanstvo u nadnaravno te potpunože roditeljska vršenje staleških dužnosti i uzgoj djece u plemenitosti. Zato koliko je gdje više kršćanskog shvaćanja i života, ondje je toliko više također obiteljskog veselja.

Kršćanske su obitelji za svijet jamstvo i temelj bolje budućnosti.

Ali svoju mlađu kao hranitelj istine, značnik prava i pobornik vjernih načela čovječnosti i ljubavi. U izvršavanju avo dužnosti možemo lako naići na otpor i nerazumljivanje. No nam nije nikad na sudbini sanjati Otkrivenje, i onih, koji su najbliži njegovoj riječi. U namet nam se vraćaju boga, ali nam povjerimo riječi apostola Pavla: «Mene malo briga, ako ne sađe ljudi... neka me očieni Gosodin».

Sveti Otač govoreći je zatim o današnjem stanju u svijetu te je rekao: «Onaj, koji sve to vidi i prosuđuje, ostaje iskreno zbavčen lošom sadašnjem stanju te osjeća potrebu da voditeljima naroda, u čijim rukama se naša sudbina svijeta, i od čijih odluka ovisi rezultat i napredak, odnosno neuspjeh mira, kaže ove tri poruke:»

1. Prvi uvjet, da se ublaži i postepeno raspusti nemir, od kojeg se sto dna trpi i da se ukloni opasna međunarodna zategnutost, trebao bi biti u želji, da se vaše snage i svu vašu dobru volju upotrebite, da prestane sadašnje neizdržljivo stanje nesigurnosti, te da postignete, uza sve poteškoće, koje svaki bistri duh ne može a da ne prizna - konačni mir među svim državama.

2. Ispričavajući, za vrijeme dugih ratnih i posljednjih godina, prepašena borba između i nezavršenim pitanjima, pokazala je nevjerojatnu snagu izdržljivosti. No ova snaga je ograničena. Milijuni ljudskih bića isperli su se do skrajnosti. Jedna malenkost dostajala bi da ih slomi, a dom ih mogao imati nepopravljive posljedice.

Čovječanstvo traži, da se može ponovo nadati.

Brzi i potpuni zaključak mira realno i živo zanima sve one, koji znaju, da samo jedan spremni povratak normalnim ekonomskim, pravnim i duhovnim odnosima između naroda može spusti svijet od nepovratljivih udaraca i od nereda, koji bilkristili jedno tamnim snaganu zla...

Radi toga učinite, da la godina na omlačku lude začinu u uzaludnom i nenaplativom čekanju. Učinite, da nam godina vidi zaključak mira.

3. Godina zaključak Ota misao vodi drugom razmatranju, koje svaki naravni duh upućuje voditeljima naroda.

U razumljivoj čeznje - kako bi drukčije moglo biti - da vidite vašu namisao nastala stotinama povijesti, u knjigama dobrobiteljstva ljudskog roda. Sama sumnja, da bi istog dana, i bez vaše krivnje, mogli biti označeni sa samomrtom stupu kao uzročnici nastupanja, dovedi vas na uzuse. Upotreba vaše sve vaše snage i svu vašu moć, da vašem djelu mira dadeće znak visoke plemenitosti, njezine mudrosti i iskrenog shvaćanja uzajamnih potreba cjelokupnog čovječanstva.

Duhovni rad, do kojega je rat doveo čovječanstvo, neodoljivo traži da bude svladan i izliječen preko visokog moralnoga i nepovratnoga mira, koji neka nauči buduća pokoljenja odahnuti svaki duh grubog nastupa, te da se ponovo povuče u izvorne temelje pravde, koja mu je bila nepravdom odzrača.

Govoreći o odnosima između pojedinki i pobjedjenih, Sveti je Otač rekao: «Svešta pravog mira nalazi se u postepenom udruživanju - sa svim pobedjenim slobodnostima pobjednika i pobjedjenih u zajedničkom radu na

obnovi i napretku cijela zajednica naroda i svakog pojedinog članca.»

Zatim je svetli Otač uputio teži poziv voditeljima naroda:

«Ako vi hoćete dati novom poruku i sigurnosti tihom miru čovječnosti i trajnost, ako hoćete zaizvrijeti da se prije ili kasnije stigni radi vlastite obrane, radi slobode priljubljenosti, radi svojih prirodnih, greškala i manjkavosti, radi svojih budućih stvarnih i političkih učinaka, koje nije moguće u sadašnjosti predviđjeti, onda vodite računa o mogućnosti naknadnih ispravaka, prama jednom odredjenom postupku, i to onda, kada većina naroda te glasa razuma i pravdičnosti potkasa one koriste i poželjno ispravke, - a možda i potrebe.»

Jasno je, da se ne može sve predviđeti. No nužno je podržavati otvoreni izlaz za buduća ispravke i možebitno potrebu izdržljivosti i odlučnosti u radu za Krista.

Na zahtjevu svog govora svetli je Otač uputio poseban poziv za pomoć Dobrotinima.

«Kruh - u pravom smislu riječi - manjka čitavim narodima, koji jedino slabe, izrošteni, oslabljeni, prepušteni bolestima i nemištinu, osiromašeni zbog učestvih stijepljenih potdostrekom očajničke mrzinje i dubokih socijalnih lomova.»

Radi toga mi ponavljamo svima onima koji mogu pružiti dobrotornu ruku: Neka se ne oblaži vaša revnost, Vaša pomoć naka bude sve jača i velikodušna. Neka žuti škrtu samohle, svake lukrativno oklijavaju, svaka gorčina, svaka neobjava, svaka mežina. Neka vaše oko vidi samo neimaština te iznad svake briga za mlitune djece i mladači, među kojima glad žini pokoli. Na taj način vi čete u isto vrijeme dati i primjeli neirečeni božićni dar: Mir na zemlji ljubima dobro volje.»

MUDRA IZREKA

«Sinko moli, ako mišlja služiti Gospodu, onda budu spreman na napasti. Ali budu hrabar, izdrži i nemoj se prenamati u vrijeme kušnje! Pristupi uz njega i ne otpadaj od njega, da na kraju života bude uzvizen. I stiglo te što mu drugo, primi i ustupi se u raznim slučajevima nevolje svoje jer se zlato kuži u ognju, bogač u gonjodni čovjek u poći nevolje. Uzđaj se u Boga i on će ti biti u pomoći! (Sirah 2 - 1 - 5).

NAŠIM POVJERENICIMA I PRETPLATNICIMA

Sve one, koji možda još nisu potpisali pretplatu za prošlu godinu ili nisu potpisali, nastavljam, pozivamo, molim da otknuh učine.

Budući da pitanje našeg tekućeg tekućeg računa u dinarima nije još uređeno, treba da svi pretplatnici u Jugoslaviji šalju novac na Franjevački samostan na Trsat, a oni iz Julijske Kraljevine tekom post ček, računom na Rijeku ili Izravno u Pazin. Uvijek nam je, koji su naknadno naredili kalendaru, a još ih nitko dobio, jer nam ih je postalo, neka svezba zbog postodnog vremena ponavno jav, koliko ih još naruđuju, jer ih le jednom našim povjerenicima preaslato, pa ćemo im ih poslati, To,

Appendix 11 – The document “List of press auditors in the field” dated 10 March 1950.

Prilog 11 – Dokument „Popis revizora za štampu na terenu“ od 10. ožujka 1950.

POPIS REVIZORA ZA ŠTAMPU NA TERENU

Oblast	Prezime i ime		Školaka naobrazba	Polit.pripadnost
	Prah Mirko	Rukov.	3 razr.osn.3 stručne	čl.KPJ. 1944.g.
Oblast Bjelovar	Jagodić Milan		4 " " 1.gimnazije	čl.KPJ.
	Posin Tomo		4 " " --	bio čl. i isključen 1949.
Karlovac	Simec Slavko		4 " " 6 mj.ofic. škole	čl.KPJ. od 1946.
"	Ovetković Ivan		4 " " 2 zanat.	isključen 1947.
"	Plec Antun		2 građj. i 3 stručne	čl.KPJ. 1946.g.
Osijek	Turniški Franjo		5 osnov. 2 opetov.	čl.KPJ. 1947.g.
"	Lalić Mirko		4 " 2 gim.	čl. KPJ.
Rijeka	Brajer Albert		4 trg.akad.4 semestra vis. komerc.	čl. Narodnog F.
"	Aver Alojz		4 osnovne škole	čl. KPJ.
"	Bolanča Josip		4 " 1 gim.	čl. KPJ.
Split	Aljinović Petar			N.F.
"	Prlenda Mato		svršena sedmoljetka	čl.KPJ.
Zagreb	Trona Josip		5 osnovne	čl. KPJ. 1942.g.
K "	Krčmar Adam		4 "	čl. Nar.F.
"	Kamber Ivan		8 gim. 6 semestara pravnog fak.	čl.N.F.
"	Borić Vinko		8 gim. 4god. pr.fak.	čl. N.F.
	Zagreb, 10.III.50.			

Appendix 12 – Memo “Data about printing houses” from 12 August 1946.

Prilog 12 – Dopis „Podaci o štamparijama“ od 12. kolovoza 1946. godine.

1000/16
21 22

OKRUŽNI KOMITET K.P.H.ZA BANIJU
Br. 251/46
Sisak, dne 12. VIII. 1946. godine.

Predmet: Podaci o štamparijama.

CENTRALNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE
HRVATSKE

U vezi Vaše depeše od 9. VIII. 1946. god., a u predmetu podataka o štamparijama na našem okrugu izvještavamo slijedeće:

ad I./ NA PODRUČJU OVOGA OKRUGA POSTOJE SLIJEDEĆE ŠTAMPARIJE:

1./ Okružna štamparija "Banija"-državna štamparija-Sisak, ulica Kralja Tomislava br. 4. Za sada spada pod "Privremenu upravu državnih grafičkih poduzeća Hrvatske, Trg bratstva i jedinstva, Zagreb br. 5 / načelnik Hubert Kraljac/, a konačno će vjerovatno spasti pod Okružni N.O. za Baniju. Formirana od konfiskovanih privatnih štamparija Vjekoslava Kelca iz Siske, štamparije Vilka Messarića iz Petrinje i štamparije "Jedinstvo" Okružnog odbora Narodnog Fronta Banije.

2./ Privatna štamparija udove CAREK iz Petrinje.

ad II./ INVENTAR /STROJEVI/ OVIH ŠTAMPARIJA:

1./ Okružna štamparija "Banija" ima:

- 2 /dva/ "Frankentala" /snel-presse, t.j. veći štamparski stroj.
- 2 /dviije/ "Viktorije" /mali štamparski strojevi/
- 1 /jedna/ "Amerikanka" /mali štamparski stroj/
- 1 /jedan/ "Hajdelberg" /automatski štamparski stroj/.

Knjigoveznice

- 2 /dviije/ rezače mašine za papir,
- 2 /dviije/ rezače mašine za ljepenku
- 2 /dviije/ perforirke.

Pored ovoga ima još štamparskih i knjigovezačkih strojeva koji su slabiji za uporabu, akoji će se staviti na iskoristenje tvrtci "Chromos" Zagreb, Mesničke ulica 5.

2./ Štamparija udove CAREK u Petrinji ima:

- 1 /jednu/ snelpresu /veći štamparski stroj/ dobar za uporabu
- 1 /jedan/ "Tiegl" /mali štamparski stroj/ i
- 1 /jednu/ mašinu za rezanje papira.

ad III./ STRUČNA RADNA SNAGA:

1./ Okružna štamparija "Banija" ima:

- 6 slovoslagara /1 član K.P., dva manje pouzdana od kojih jedan bivši posledovac kojega je konfiskovana štamparija, te jedan koji se negativno odnosio prema N.O.K.-u, ali isti pod kontrolom i neopasni. Ostali dobri i svjesni sindikalisti/.
- 2 strojara /politički dobri/ -jedan bio zastavnik u NOV.
- 1 knjigoveža /politički ispravan/
- 3 ulagačice /1 politički slabija jer joj je kćerka ubijena po našim vlastima ove godine na Mađarsko-Jugoslavenskoj granici/, ostale dobre.
- 3 pomoćne knjigoveške radnice /politički ispravne/

2./ Štamparija ud. CAREK-Petrinja:

- 1 slugar nedavno upućen u ovu štampariju od strane Tajništva BRING-a za Hrvatsku, Zagreb, Brešćenskoga br. 4, te radi toga politički neprovjeren. Pored ovoga ima i dva njemačka zarobljenika, stručna grafička radnika.
- Vlasnica, udova Carek politički ispravna, drug /muž/ ubijen, t.j. obješen po ustašama za vrijeme okupacije. Ponudila svoju štampariju prije dva mjeseca na likvidiranje Odoljenju za štampu Pri Pretsjedinstvu Vlade N.R. Hrvatske /drugu Kunštekcu Viktoru/. Sada će joj se oduzeti, odnosno poduzeti koraci da joj

se odusmu zarobljenici, pošto ima i najih sindikalno organiziranih radnika nezaposlenih. Tendencija je da i ova štamparija uđe u sastav Okružne štamparije "Banijs" odnosno likvidira. Štampala prije dva tjedna oglasa za poziv na udeštvovanje u hododaše na Mariju Bistricu - po naručbi.

ad IV./POLITIČKO STANJE RADNIŠTVA:
Iznijeto pod točkom III./ Okružna štamparija "Banijs" ima upravitelja i tehničkog rukovodioca članove K.P.

OPASKA:

Izvan područja ovoga okruga, u Kutini, okrug Bjelovar postoji privatna štamparija Franje Englera, kolaboracioniste, kulturbundovca, koji je radio protiv NOP-a i upotrebljavao čenkeze kao radnu snagu za štampanje letaka protiv partizana. Točne podatke imaju drugovi Pistotnik i Lemar iz Saveza radnika i namještenika grafičke industrije Jugoslavije /SRINGJ/, tajništvo za Hrvatsku, Zagreb, Brešćenskoga 4, soba b .8. Poslije oslobođenja upotrebljavao isključivo naučnike kao radnu snagu. Raspolaže sa dobrim i priličnim brojem strojeva. Ima čina koji je bio u NOV, a koji je danas u mjesnom sindikalnom vijeću u Kutini, ta koji ga štiti i radi čega mu vjerovatno nije još ni do danas radnja konfiskovana. Često obilazi teren, dolazi u Sisak, Petrinju i druga mjesta, navodno radi službenih stvari i prikupljanja materijala. Poduzeto odnosno o ovome izvjesteno Javno tužništvo Okruga Bjelovar.

Uz drugarski pozdrav,

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Za Agitprop komisiju O.K.

/Mrvlje/

Mrvlje

Appendix 13 – The circular from the Agitprop of the Central Committee of the Communist Party of Croatia (CC CPC) Zagreb dated 26 March 1946.

Prilog 13 – Okružnica Agitpropa CK KPH Zagreb od 26. ožujka 1946.

